

×

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆ - ೧೧೯
ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ - ೪೦
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರದ
ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಸಂಪಾದಕರು
ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ತುಕಾರಾಮರ ಬೋಧನೆಗಳು

ತುಕಾರಾಮರ ಬೋಧನೆಗಳು

ಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

ಮಾಲೆಯ
ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರು
ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ನಿ
ಆರ್. ಆರ್. ದಿವಾಕರ್

ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಮಂಡಳಿ
ಲೀಲಾವತಿ ಮುನ್ನಿ - ಅಧ್ಯಕ್ಷೆ
ಕೆ. ಕೆ. ಬಿರ್ಲಾ - ಸದಸ್ಯರು
ಎಸ್. ಜಿ. ನೇವಾತಿಯ - ಸದಸ್ಯರು
ಜಿ. ಎಚ್. ದವೆ - ಸದಸ್ಯರು
ಎಸ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣನ್ - ಸದಸ್ಯರು

ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿ

ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ - ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಕರ್ನಾಟಕ)

ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
(ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು)

ಎಚ್. ಎನ್. ಸುರೇಶ್
(ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು
ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು)

ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ
(ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು)

ಆನೋ ಭದ್ರಾ: ಕೃತವೋ ಯನ್ತು ವಿಶ್ವತಃ
(ಎಲ್ಲ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದಲೂ ಬರಲಿ)
-ಋಗ್ವೇದ, I. ೮೯-೧

ಮೂಲ
ಎಸ್. ಆರ್. ಶರ್ಮ
ಅನುವಾದ
ಡಿ.ಎನ್. ವೀಣಾ

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಮತ್ತು
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು

Tukaramara Bodhanegalu : Kannada translation of *Tukaram's Teachings* by **S.R. Sharma**; Kannada translation by **Smt. D.N. Veena** ; Editor-in-Chief : **Dr. Pradhan Gurudatta**; Editor of the series : **Dr. A.V. Narasimha Murthy**; published under the joint auspices of **Kuvempu Bhasha Bharathi Pradhikara**, Kalagrama, Jnana Bharathi, Behind Bangalore University Campus, Mallattahalli, Bangalore - 560 056, and **Bharatiya Vidya Bhavana**, Mysore; Published by **P. Narayana Swamy**, Registrar, Kuvempu Bhasha Bharathi Pradhikara : 2010; Pp. xxiv + 55 ; Price: Rs. 10/-

© ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಮತ್ತು
ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ, ಮೈಸೂರು

ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೦
ಪುಟಗಳು : xxiv + ೫೫
ಬೆಲೆ : ರೂ. ೧೦/-

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಪಿ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ
ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್
ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಕಲಾಗ್ರಾಮ, ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ
ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಆವರಣದ ಹಿಂಭಾಗ
ಮಲ್ಲತ್ತಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೬
ದೂ. : ೨೩೧೮೩೩೧೧, ೨೩೧೮೩೩೧೨

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ಸ್

ಮುದ್ರಕರು :
ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ಸ್
ನಂ. ೬೯, ಸುಭೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೨೪

ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ
ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೧
ದಿನಾಂಕ : ೫-೮-೨೦೧೯
ಸಿಎಂ/ಪಿಎಸ್/೧೪೭/೦೯

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಹಾಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಮಹಾಚೇತನ. ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ' ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಸದಾಶಯ. ಬೆಂಗಳೂರು 'ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ' ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿರುವ ಬೃಹತ್ ಭವನದ ಸಮುಚ್ಚಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಹು-ಆಯಾಮದ ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅರಳಿ ನಿಲ್ಲಲಿವೆ.

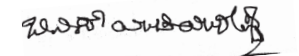
ಅದು ಆರಂಭಿಸಲಿರುವ ಭಾಷಾಂತರ ಮತ್ತು ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣಗಳು ಆಡಳಿತ ಕ್ಷೇತ್ರ, ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಲಿವೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವ ಕರ್ತವ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ, ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವ ಮಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಅದು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಲಹೆ-ಸೂಚನೆ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರಲಿ ಹಾಗೂ ಇದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ಗಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ, ಇದರ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳನ್ನು ಜನಸಮುದಾಯ ಆದರ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವರೆಂಬ ಆಶಯ ನಮ್ಮದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದೂ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ.

(ಬಿ.ಎಸ್.ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ
ಜವಳಿ ಸಚಿವರು

ವಿಧಾನ ಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈಗಾಗಲೇ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಚಾರಸಂಕೀರ್ಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನತೆಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಇತರ ಭಾಷಾ ಬಾಂಧವರಿಗೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ನಮ್ಮ ತರುಣ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇದರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಜನತೆ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಝಳಕಿ, ಭಾ.ಆ.ಸೇ.
ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ
ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ

ವಿಕಾಸ ಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಹಾರೈಕೆ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಸಮುದಾಯದ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೊರತರಲಾಗಿದ್ದ ಸುಮಾರು ೬೦ ಗ್ರಂಥಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತಿದ್ದು, ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ನೂರರ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಲಿದೆ. 'ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ'ದಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯುಕ್ತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮುನ್ನಡೆಯಲಿರುವುದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೇ ನೀಡಲಿದೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಡಾ. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ೧೪ ಸಂಪುಟಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಪರಿಷ್ಕರಣ, ೧೫ ರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸಂಪುಟಗಳ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯ, ಪಂಡಿತ್ ದೀನ್‌ದಯಾಳ್ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಅವರ ಸಮಗ್ರ ಕೃತಿಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಪ್ರಕಟಣೆ, ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರ ಸಂಚಯಗಳ ಹಿಂದೀ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆವೃತ್ತಿಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ತುತ್ಯರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. 'ಕಾವೇರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ'ದ ತೀರ್ಪಿನ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯೂ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಬರಲಿದೆ. ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಗಮನಹರಿಸಿದೆ. ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೆರವೂ ಲಭಿಸಲಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರ ಆದರ, ಮೆಚ್ಚಿಕೆ, ಸಂತೋಷಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

(ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಝಳಕಿ)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ. ರಸ್ತೆ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

ದಿನಾಂಕ : ೦೭.೦೮.೨೦೦೯

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಅಂಗವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ೨೦೦೫ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕೇವಲ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಕಟ್ಟಡ ಸಮುಚ್ಚಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಕಾರ್ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು, ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರ ಪ್ರಸಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು ಮಾಡಿರುವ ಅತ್ಯುಚ್ಛ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಿರಿಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡೇತರರಿಗೆ, ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆಗೆ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ ಧೈಯವನ್ನೂ ಇದು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇದು ಸರ್ವಭಾಷೆಗಳ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿದೆ. ಭಾಷಾಂತರ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿದೇಶ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಾಧ್ಯಯನ, ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು - ಹೀಗೆ ಬಹುಮುಖವಾದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿದೆ. ಈ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿನಂದನೀಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹಿರಿಯ ಬಹುಭಾಷಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಅವರನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದು,

ಅವರು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ - ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಹೊರತರುತ್ತಿರುವುದು ಅದರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಇತೋಪ್ಯತಿಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇತಿಹಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮುಖೇನ ಸ್ಮರಣೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ ನಾಡಿನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. 'ಹಿಸ್ಟರಿ ಅಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಆಫ್ ದಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಪೀಪಲ್ಸ್' ಮಾಲೆಯ ಸಂಪುಟಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ನೈಜ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿದ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅದರದಾಗಿದೆ. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಲಾದ ಅದರ 'ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ' ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನ ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವುದು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಸಂತೋಷ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ತಂದಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

(ಮನು ಬಳಿಗಾರ್)

ಪೀಠಿಕೆ

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ. ಕನ್ನಡದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವರಕವಿಗಳಾದ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಂದಲೇ ಯುಗದ ಕವಿ, ಜಗದ ಕವಿ ಎಂದು ಕೀರ್ತಿತರಾಗಿದ್ದಂಥವರು. ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಮಹಾಚೇತನವೂ ಅವರಾಗಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಹಿರಿಮೆಯೂ ಅವರದಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಬಹುತೇಕ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವರದಾಗಿವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಈ ಗೌರವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಅರಸಿಬಂದವು. ದೇಶ-ವಿದೇಶಗಳ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೂ ಅವರು ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ-ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಿರಿಮೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವೊಂದನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ 'ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂ' ಸೇರಿದಂತೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಶಃ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಂಥ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿಯಂಥ ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಈ ಹೈವಾಚಲೋಪಮ ಸಾಧನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಲೋಕದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮೂಲ ರೂಪಾರಿ ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರು, 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯನ್ನು ಈಗ ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ'ದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿ-ವೈವಿಧ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲಿವೆ. 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ' ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಚಾರ-ಪ್ರಸಾರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮೀಸಲಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿರದೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆ-ಗರಿಮೆಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ-ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೆರೆಸುವ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಮಹದಾಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಕಟ್ಟಡದ

ಶಿಲಾನ್ಯಾಸ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ದಿನಾಂಕ: ೦೧-೦೯-೨೦೦೫ರಂದು ಅಂದಿನ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಧರ್ಮಸಿಂಗ್ ಅವರಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. 'ವಿಶ್ವಚೇತನ' ಮತ್ತು 'ಕಾಜಾಣ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿರುವ ಎರಡು ಬೃಹತ್ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಸಮುಚ್ಚವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿಯ ಕಟ್ಟಡದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಕಾಮಗಾರಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇದೇ ದಿನಾಂಕ: ೧೯-೦೮-೨೦೦೯ರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೧-೦೦ ಗಂಟೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ ಅವರು ಈ ಕಟ್ಟಡ-ಸಮುಚ್ಚಯದ ಉದ್ಘಾಟನ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಹಾಗೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಮೊದಲ ಕಂತಿನ ಹತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮೂರು ಮುಖದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ :

- (ಅ) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು
- (ಆ) ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು
- (ಇ) ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

(ಅ) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು :

(i) "ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಿರಿಮೆ-ಗರಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೇ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಉದ್ದೋಷಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅಂಗವಾಗಿ ಅನುವಾದ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ :

- (೧) ಭಾಷಾಂತರ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ಶಿಕ್ಷಣ - ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದೀ, ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳಂ, ಬಂಗಾಳಿ, ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- (೨) ಭಾಷಾಂತರದಲ್ಲಿ ಎಂ.ಫಿಲ್ ಶಿಕ್ಷಣ : ವಿಶೇಷ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು
- (೩) ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ
- (೪) ಕಾನೂನುಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ
- (೫) ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವಿಕಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ ; ಮತ್ತು
- (೬) ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ
- (೭) ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ (ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಮತ್ತು ಡಿಪ್ಲೊಮಾ)

(ii) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಬೇಕಾದರೆ - ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಾಚುರ್ಯದ ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು

ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ಟಾನಿಷ್, ಜಪಾನಿ, ಫ್ರೆಂಚ್, ರಷ್ಯನ್, ಜರ್ಮನ್, ಚೀನೀ, ಆಫ್ರಿಕನ್ ಭಾಷೆಗಳು - ಈ ಎಲ್ಲ ಶಿಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ತಜ್ಞರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮರೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದೇಶಿ ದೂತಾವಾಸಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥ ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರಕಟಣಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳು, ವಿಚಾರಸಂಕೀರ್ಣಗಳು, ಕಾರ್ಯಶಿಬಿರಗಳು ಮುಂತಾದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದವರು. ಹೀಗಾಗಿ, ಜ್ಞಾನದ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳತ್ತಲೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾಭಾರತಿ ಕೈಚಾಚಲಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ ಅವರ ಆಶಯ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅನುವಾದ ಮಿಷನ್ ಯೋಜನೆ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಔಚಿತ್ಯ ದೊರೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

(ಆ) ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು :

ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಗೂರ್ ಅವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ರವೀಂದ್ರ ಸಂಚಯ'ವನ್ನು ಹೊರತಂದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ 'ಕುವೆಂಪು ಸಂಚಯ' ಮತ್ತು 'ಪು.ತಿ.ನ ಸಂಚಯ'ಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂಬರುವ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ. ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿಗಳ ಸಂಕಲನಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತರುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಂಚಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲೂ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಮೈಥಿಲಿ ಶರಣಗುಪ್ತ ಸಂಚಯ, ಜಯಶಂಕರ ಪ್ರಸಾದ್ ಸಂಚಯ (ಹಿಂದೀ), ವಿಶ್ವನಾಥ ಸಂಚಯ (ತೆಲುಗು), ಆಶಾಪೂರ್ಣಾದೇವಿ ಸಂಚಯ (ಬಂಗಾಳಿ), ಶಿವಶಂಕರ ಪಿಳ್ಳೆ ಮತ್ತು ಎಂ. ಟಿ. ವಾಸುದೇವ ನಾಯರ್ ಸಂಚಯ (ಮಲಯಾಳಂ) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಲು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಸಮಾರಂಭಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವಂತೆಯೇ, ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತಹ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ

ಪೂರಕವೂ-ಪ್ರೇರಕವೂ ಆಗುವಂತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ, ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬುಕ್ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬಿಲ್ಡ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾಗದಂತೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾಭಾರತಿ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ : ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸನ್ಮಾನಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅಂತಹವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರತರಲು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ : ತರುಣ ಪ್ರತಿಭೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೊಳು-ಕೊಡೆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಶಿಷ್ಯವೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(ಇ) ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು :

'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ'ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕ ಅನುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಕಳೆದ ವರ್ಷವಷ್ಟೇ ೫೬ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದು, ಕಳೆದ ೮ ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦.೦೦ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟದ ಮೂಲಕವೇ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಹಾಗೂ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ. ಡಿ. ಬರ್ನಾಲ್ ಅವರ 'ಸೈನ್ಸ್ ಇನ್ ಹಿಸ್ಟರಿ' ಗ್ರಂಥದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳು, ವಿಲ್ ಡ್ಯೂರಾಂಟ್ ಅವರ 'ಸ್ಟೋರಿ ಆಫ್ ಸಿವಿಲಿಜೇಷನ್'ನ ಎಂಟು ಸಂಪುಟಗಳು (೪ರಿಂದ ೧೧), ವಿಜ್ಞಾನ-ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಸೋಮದೇವನ 'ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರ'ದ ಐದು ಸಂಪುಟಗಳು (೬ರಿಂದ ೧೦) - ಇವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. 'ಭಾರತೀಯ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಸ್ಥೆ'ಯಂಥ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಜಾಪಾನೀಸ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಿರುವ 'ಶಾಕ್ ವೇವ್'ನಂಥ ಗ್ರಂಥವೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಬರಲಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಗ್ರಂಥ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮಾಲಿಕೆಯ ಮೊದಲಕಂತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಲಿಕೆಯ ೨೫ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿ ಬರಲಿವೆ. 'ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕನಕದಾಸ ಮಿಷನ್' ಸಂಸ್ಥೆಯ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನುವಾದ ಕಾರ್ಯವೂ ಆರಂಭಗೊಳ್ಳಲಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯಲಿದೆ.

ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ : ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಹಾಯ-ಸಹಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರಗೊಳಿಸುವ

ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ವಿಶೇಷ ಯೋಜನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದೆ. ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರುವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಮೂಲಧನವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ನೀಡಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಮುಂಗಡ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಕಟಣ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಬಗೆಯ ನೆರವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಇದೊಂದು ಬಗೆಯ ವಿನೂತನ ಯೋಜನೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದೂ, ಇಂಥ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದಾಗಿಯೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಮುಂದೆ ಬಂದಿವೆ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡೇತರ ಭಾಷಾ-ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮೇರು ಕೃತಿಗಳು ಪರಿಚಯಗೊಳ್ಳಲೂ, ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲೂ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಉದಾರ ನೆರವಿನಿಂದ ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಬಹು ಆಯಾಮದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ, ಮಿನಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವಾಗಿ 'ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ' ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿದೆ. ನಾಡಿನ ಗಣ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಹಾಯ-ಸಹಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಿದೆಯೆಂದೂ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವತ್‌ವಲಯಕ್ಕೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ, ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಂತಸದ ಸಂಗತಿ ಆಗಲಿದೆ ಎಂದೂ ನಂಬಿದ್ದೇವೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರ ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಅವರ ದಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಿದ್ವತ್ ಸಮುದಾಯದ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಿಯರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದ ಹಿರಿಯ ಚೇತನಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಡುವ ಅದರ ಮಾಲಿಕೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಅದರ ಬದ್ಧತೆಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. 'ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ' ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿರುವಂಥ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾದರೂ ಮಹತ್ವದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಹೊರತರುವ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದು ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಭಾಗೀದಾರಿಕೆಯ ಈ ಸಲಹೆಗೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವೂ, ಕಾರ್ಯಾತ್ಮಕವೂ ಆದ ರೂಪವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿರುವ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಮೈಸೂರು ಕೇಂದ್ರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ

ಡಾ. ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೂ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ ಅವರಿಗೂ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಪದ್ಮಶ್ರೀ ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಗೂ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಎನ್. ಸುರೇಶ್ ಅವರಿಗೂ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಕೇಂದ್ರ ಕಛೇರಿಯ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತದೆ.

ಅರುವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಇದನ್ನು 'ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಮಾಲೆ' ಎಂದೇ ಕರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸುಲಭ ದರದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಮಾಲೆಯ ಎಲ್ಲ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ಹತ್ತು ರೂ.ಗಳ ಸಾಂಕೇತಿಕ ದರವನ್ನೇ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವೆಚ್ಚದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವಿದ್ಯಾ ಭವನ ಭರಿಸಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಸೌಹಾರ್ದತೆಗಾಗಿಯೂ ನಾವು ವಿದ್ಯಾ ಭವನದ ಎಲ್ಲ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮಾಲೆಯ ೨೫ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೊರ ಬರುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಡಾ. ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರ ದಕ್ಷ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಪಟುತ್ವಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇವನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೊರತರುವಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃಪೆಗಾಗಿ ನಾನು ಆ ಎಲ್ಲ ಮಹನೀಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾದ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯ ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಡಿ.ಎನ್. ವೀಣಾ ಅವರಿಗೂ, ಕರಡುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ. ಸುಧಾ ಅವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಕೆಲಸ-ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಪಿ. ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿರುವ ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್‌ನ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬

ಪ್ರಧಾನ ಗುರುದತ್ತ
ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ಅರಿಕೆ

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಕುಲಪತಿ ಡಾ. ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಶಿಯವರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಹಾಗೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇವು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳು ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ. ಅನೇಕ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿವೆ.

ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಮತ್ತೂರು ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದುದು; ಅವರು ಅನೇಕ ಸೂಚನೆ, ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖಕರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಜನಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳ ಪರಿಚಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಓದುಗರಿಗೆ ಆಗುವಂತೆಯೂ ಆಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಧಾನ ಕೇಂದ್ರದ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಹಾಗೂ ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎನ್. ದಸ್ಮೂರ್ ಅವರು ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನಗಳ ಎಲ್ಲ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರು ಈ ಕನ್ನಡ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ಭಾಷಾಂತರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿರುವ ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಅವರು ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ನಮಗೆ ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಶೀಲತೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವರಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನದ ಪರವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ, 'ತುಕಾರಾಮರ ಬೋಧನೆಗಳು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಡಿ.ಎನ್. ವೀಣಾ ಅವರ ಸಮರ್ಥ ಅನುವಾದ. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ನಾವು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಎನ್. ರಾಮಾನುಜ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ, ಕರ್ನಾಟಕ

ಎ. ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಭವನ, ಮೈಸೂರು

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವಿಶೇಷ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿವೆ. ಈ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂಕಾಲು ಮಿಲಿಯನ್ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮಾರಾಟಗೊಂಡಿವೆ. ಆದರೂ ಭವನವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಾಶನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯ ಕೆಲವು ಬಿಡಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಭವನ್ ಬುಕ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ.

ಈ ಹೊಸ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಇತರ ಮಾಲಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಂತೆ ಸಾಫಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಓದುಗರನ್ನು ತಲಪುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ಯಾಭವನ

ಚೌಪಾಟಿ ರೋಡ್, ಬೊಂಬಾಯಿ-೨

ವಿಜಯದಶಮಿ, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೮, ೧೯೬೩

ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಶಿ

ರಾತ್ರಂದಿನ ಆಮ್ನಾ ಯುದ್ಧಚಾ ಪ್ರಸಂಗಸ |

ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯ ಜಗ ಆಣಿ ಮನಸ ||

ಮೂಲ ಲೇಖಕರ ಪೀಠಿಕೆ

ಜ್ಞಾನದೇವರ ಅವತರಣಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರ ನಿರ್ಗಮನಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು, ಮಹಾನ್ ಸಂತರ ತಾರಾಮಂಡಲವನ್ನೇ ಕಂಡಿತು. ಆ ಕಾಲಾವಧಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲಷ್ಟೇ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಿಟ್ಟುಕಣ್ಣುಗಳು ಅದರ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯಗಳ ಬಾಣಬಿರುಸುಗಳ ಚಮತ್ಕಾರ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಗಳ ಅಪೂರ್ವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಇಷ್ಟು ದೂರ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗಿಂತ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಇತಿಹಾಸದ ಕಾರಣಪುರುಷರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ನೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವಿತ್ತು. ಲೌಕಿಕರಾದ ರಾಜರೂ ಯೋಧರೂ ಯಾವುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದರ ಕುರಿತ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಆ ಸಂತರು ತೀರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಬಹಳೊಮ್ಮೆ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯ ಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದೆಲ್ಲೆಡೆಯೂ ಜನರು ಧರ್ಮವನ್ನು- ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು- ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಲಾವುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜೀ ಇಂದ ಹಿಡಿದು ಔರಂಗಜೇಬನ ತನಕದ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಆಕ್ರಮಣಕಾರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಕ್ಕೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲಾಯಿತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಹ ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿದರೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, “ತಮ್ಮ ಪಿತೃಗಳ ಅಸ್ಥಿರಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೋಸ್ಕರವೂ” ಸಹ. ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾಗಿಯೇ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿದ ಇಂಥ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಜ್ಞಾನದೇವರ ಅಮರ ‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ’ಯನ್ನು- ಇಹದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನುತ್ತೇಜಿಸುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ವಿಶದವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು- ಬರೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರು ತಮ್ಮ ‘ದಾಸಬೋಧ’ದಲ್ಲಿ ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಧರ್ಮ’ದ ಸೂತ್ರಬದ್ಧ ಬೋಧನೆ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉಚ್ಚಾಯಕ್ಕೇರಿತು. ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ ತುಕಾರಾಮರು, ರಾಮದಾಸರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದು, ರಾಮದಾಸರ ವಿರೋಧನ್ಯಾಸವೆಂಬಂತೆ, ಸಂತರಲ್ಲರ ಪೈಕಿ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ತುಕಾರಾಮರೂ ಸಹ ನಾವು ನಿರಂತರ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ನಡೆಸುವ ಯುದ್ಧದ ಬಗ್ಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಗೂಢ ತತ್ವಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನದಲ್ಲೂ, ‘ಗಾಥಾ’ದಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿಯಬೇಕು.

—

Blank

ಪರಿವಿಡಿ

ಮೊದಲ ಮಾತು	v
ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆ	vi
ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿ	viii
ಪೀಠಿಕೆ	x
ಅರಿಕೆ	xvi
ಮೂಲ ಸಂಪಾದಕರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	xvii
ಮೂಲ ಲೇಖಕರ ಪೀಠಿಕೆ	xviii
೧. ಜೀವನ	೧
೨. ಆಶಯಗಳು ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳು	೭
೩. ಪಂಥರಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ	೧೩
೪. ಸಂತತ್ವದ ವಿಕಸನ	೨೦
೫. ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪಥ	೨೫
೬. ತುಕಾರಾಮರ ಧರ್ಮ	೩೩
೭. ತುಕಾರಾಮರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗ	೩೯
೮. ತುಕಾರಾಮರ ಸಾಧನೆ	೪೬
೯. ತುಕಾರಾಮರ ಮಹತ್ವ	೫೩

Blank

ತುಕಾರಾಮರ ಬೋಧನೆಗಳು

೧. ಜೀವನ

ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನವು ಅವರ 'ಗಾಥಾ'ದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವ ಅಭಂಗಗಳಷ್ಟೇ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ತುಕಾರಾಮರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೫೦ರಲ್ಲಿ ನಿಗೂಢವಾಗಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದ ಒಂದೂಕಾಲು ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ ಮಹಿಷಪತಿಯು ಬರೆದ 'ಭಕ್ತಲೀಲಾಮೃತ'ದಿಂದ ಅವರ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ತುಕಾರಾಮರು ಹುಟ್ಟಿದ ವರ್ಷ ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ೧೬೦೮ ಇರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರೂ ಅದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು.

ಪೂನಾದ ಬಳಿಯ ದೇಹು ತುಕಾರಾಮರ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಪೂರ್ವಿಕರ ಮನೆ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಮಹಿಷಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಂತ ತುಕಾರಾಮರ ಪೂರ್ವಿಕರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಮೊದಲಿಗರು ಸಂತ ನಾಮದೇವರು (ಮ. ೧೫೫೦) ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ವಿಶ್ವಂಭರರು. ಅನೇಕ ದೈವಭಕ್ತರನ್ನಿತ್ತ ವಂಶ ತುಕಾರಾಮರದ್ದು. ಸರಳತೆಯಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಗದಲ್ಲೂ ವಿಶ್ವಂಭರರು ನಾಮದೇವರನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲ ವಾರ್ಧರಿ- ಅಥವಾ ಪಂಥರಾಪುರದ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದರು. ವಿರಲನ ಆವಾಸದ ದರ್ಶನವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 'ಆಷಾಢೀ ಏಕಾದಶಿ'ಯ ದಿನ, ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ನಂತರ ಆದಂತೆ, ವಿಶ್ವಂಭರರಿಗೂ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದೇನಾದರೂ ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುವುದು ತಪ್ಪಿಹೋದರೆ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೀನಿನಂತೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೆ ಹಾಗಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ವಿಠೋಬ, ಅವರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹುವನ್ನೇ ತನ್ನ ದ್ವಿತೀಯಾವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ವಚನ ಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬೋಧವಾದಂತೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ವಿಶ್ವಂಭರರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ವಿಠಲ ಮತ್ತು ರಮುಮಾಯಿಯ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದರು. ಆರುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ವಂಭರರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳು ದೇಹುವಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ದೇಹು ವಾರ್ಕರಿಗಳೆಲ್ಲ ದ್ವಿತೀಯ ಪಂಥರಿಯಾಯಿತು. ಇಂದ್ರಾಯಣಿ ನದಿಯಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನದೇವರು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಆಲಂದಿಯು, ದೇಹು ಇಂದ ಹೆಚ್ಚು ದೂರವೇನಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯದಂತೆ, ತುಕಾರಾಮರ ಜನನವನ್ನು, ಅವರ ಲೋಕಾ ಗಮನವನ್ನು, ಸ್ವತಃ ರುಕ್ಮಿಣಿಯೇ ನಿಂತು ಮಾಡಿಸಿದಳು ಮತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಜೋಗುಳವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಳು. ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಮಹಿಮೆಯು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರಾಣವು ಆತ್ಮದ ಭಾಷೆ-ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಯೋಚಿಸಲಾಗದವರಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ.

ತನಗೆ ದೊರೆತ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದಲೂ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾಗಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ವತಃ ಮಹಿಮೆಯೇ, ತನ್ನ ಕೃತಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸಂತ ತುಕಾರಾಮರಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನಗಳೂ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಅಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನುಭವಗಳಾಗಿದ್ದವು. ತುಕಾರಾಮರೂ ಬಹಳೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೆ ಕಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ಬಾಬಾ ಚೈತನ್ಯರು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನವಿತ್ತು. ತುಕಾರಾಮರಿಗಾಗಲೇ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನದಾಗಿದ್ದ 'ರಾಮಕೃಷ್ಣಹರಿ' ಎಂಬ ಗುರುಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಮದೇವರು, ಸ್ವಯಂ ವಿಶೋಬನೊಡಗೂಡಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ತಾವು ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಳಿಸಿದ ಅಭಂಗಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವಂತೆ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಆದೇಶಿಸಿದರು. ಜನರು ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ನಾಮದೇವರ ಅವತಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರತಿರೂಪಗಳೇ.

ಬಹಿಷ್ಕಾರವಾಯಿ ಕೊಲ್ಹಾಪುರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು; ಆದರೆ ಆಕೆ ತನ್ನ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ, ತುಕಾರಾಮರು ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತು, ತನ್ನ 'ಮಂತ್ರಗೀತೆ'ಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ತುಕಾರಾಮರ ನಿರ್ವಾಣದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀಲೋಬರೂ ಸಹ ಇಂಥದೇ ಅನುಭವವನ್ನು ಅರುಹುತ್ತಾರೆ.

ತುಕಾರಾಮರು ಓರ್ವ ಕುಣಬಿಯಾಗಿದ್ದು, 'ವಣೀ'(ವರ್ತಕ)ಯಾಗಿಯೂ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ತಂದೆ ಬಾಳೆಹೋಬರೂ ಸಹ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತದ ನೌಕರರಾಗಿದ್ದರು. ಸಾಕಷ್ಟು ಉಳವರಾಗಿದ್ದ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮವು ಹಸಿವಿನಂಚಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಈ 'ದೇವರ ಚಿತ್ತ'ಕ್ಕೆ ತುಕಾರಾಮರ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಗ ಬಲಿಯಾದರು. ಅವರ ಅಣ್ಣನು ದಿಢೀರನೆ ಉಂಟಾದ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಮನೆ ತೊರೆದು ಹೋದವರು ಮತ್ತೆ ಮರಳಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ದೇಹಾಂತ್ಯದ ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ತುಕಾರಾಮರು ದುಸ್ಸಹವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾಲ ಅವರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿತು. ಮಹಿಮೆಯ ಬರೆದಂತೆ: "ಗುರುಕೃಪಾ

ಝಾಲೀ! ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಸಂಪತಿ||" "ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಾಯ್ತು, ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಮುಗಿಯಿತು."

ಸ್ವತಃ ದರಿದ್ರರಾಗಿದ್ದಾಗಿಯೂ, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತದ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಹಕ್ಕಿನ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತುಕಾರಾಮರು ಹರಿದುಹಾಕಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಕಾನ್ಹೋಬನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವುದೇ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯ ಅಮೂಲ್ಯಭಾಗವೆಂದು ಅವರು ತನ್ನ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಾಜಿಯು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಹಾಯ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಕಳುಹಿದಾಗ ತುಕಾರಾಮರು ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ತನಗೆ ವಿಠಲನೇ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದೆಹಲಿಯ ಸೂಫಿ ಸಂತ ನಿಜಾಮುದ್ದೀನ್ ಔಲಿಯಾ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಲ ಹೊಟ್ಟೆಗೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, 'ನಾನಿಂದು ದೇವರ ಅತಿಥಿ' ಎಂದು ಸಾರಿದರಂತೆ.

ಆತ್ಮದ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೇವರು ಮಾತನಾಡುವುದು; ತುಕಾರಾಮರು ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ನಿರ್ಜನ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡುಜನರಿಂದ ಪೀಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ, ದೇವರು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ತನಕ ಮನೆಗೆ ಮರಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಠ ತೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಧರಣಿಯೂ ಅಂತ್ಯಾದೇಶವೂ ವಿಠಲನನ್ನು ತಲುಪಿದವು, ಫಲಪ್ರದವಾದವು.

ಪಂಥರಾ ದಿವಸಾಮಾಜೀ ಝಾಲಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ |

ವಿಶೋಬಾ ಭೇಟಲಾ ನಿರಾಕಾರ ||

"ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಆಯಿತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ; ನಿರಾಕಾರನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದನು ವಿಠಲ."

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತುಕಾರಾಮರ ಕ್ಲೇಶಗಳು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕುಲಮೆಯಲ್ಲಿ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟಾಗಲೇ ಚಿನ್ನ ಅಪರಂಜಿಯಾಗುವುದು. ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತ, ಆತ್ಮಾನಂದಕಾರಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ, ಜನರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಾಗ, ಊರಿನ 'ದೇವಮಾನವ'ರ ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ ಸೆಳೆದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಟ್ಟಾ ಸಮರ್ಥಕನಾದ ರಾಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ, ಈ ಕುಣಬಿ 'ಸೋಗುಗಾರ'ನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, 'ಶೂದ್ರರ ಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪವಿತ್ರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪಾಷಂಡೀಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ' ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪರವಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿದರು. 'ಗಾಥಾ'ದ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ನದಿಗೆಸೆಯಬೇಕೆಂಬ 'ಆಚಾರ್ಯ ಧೋರಣೆ'ಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಹಾಸಾಧುವಾದ ಈ ಸಂತರು ತಕ್ಷಣ ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ನಡೆಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ದೈವ

ತುಕಾರಾಮರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಧಾವಿಸಿತು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಾಯಣೀ- ಪದ್ಮಪತ್ರ ಇವಾಂಭಸಾ- ಮೇಲೆ ತಂದಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತೇವಗೊಂಡಿರದಂತೆ ಅವುಗಳ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದಳು.

ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ದೂಷಕರು ಹಿಗ್ಗಾಮುಗ್ಗಾ ಹೊಡೆದು ದಂಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧನಂತೆಯೇ ಅವರೂ ಸಹ ತನ್ನ ಉಪದ್ರವಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೂ ಕೆಡುಕಿಗೂ ಒಳಿತನ್ನೇ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರ ಶುದ್ಧ ತಯಾ ಶತ್ರು ಮಿತ್ರ ಹೋತಿ ||

“ವಿಶಾಲ ಹೃದಯಿಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೂ ಮಿತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ”- ಹೀಗೆ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟ ಅವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತುಕಾರಾಮರ ಧೈಯವನ್ನೂ ಸಂದೇಶವನ್ನೂ ಮುನ್ನಡೆಸುವ ವಾಹಕರೂ ಆದರು. ಅವರೂ ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸತೊಡಗಿ, ಒಂದೆಡೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ- “ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಪರಿತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ತುಕೋಬರಂತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಈ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನೇ ಆಣಿ ವೈರಾಗ್ಯೇ ಆಗಳಾ |

ಐಸಾ ನಾಹೀ ಡೋಳಾ ದೇಖಿಯೇಲಾ ||

ತುಕಾರಾಮರ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನವೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಇರಗೊಡುವಂಥದ್ದೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಜೀಜಾಯಿ, ಪತಿಯೆಡೆಗೆ ನಿಷ್ಯಳೂ ಶ್ರದ್ಧಾಳುವೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವಂಥ ಅವರ ಸಂತ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಕೆ ಎಷ್ಟೇ ಸಿಡಿದೆದ್ದರೂ, ಆಕೆಯ ವಿಷಮ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದ ತುಕಾರಾಮರು ತಾನು ತನಗಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಪಥದಿಂದ ಒಂದು ಕೂದಲೆಳೆಯಷ್ಟೂ ದೂರ ಸರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಹಿತ ತೇಂ ಕರಾವೆಂ ದೇವಾಚಾ ಚಿಂತನ |

ಕರುನಿಯಾ ಮನ ಏಕತ್ತಿಥ ||

ನಿಜವಾದ ಹಿತವು ಮಿಕ್ಕಲ್ಲವನ್ನೂ ಬದಿಗಿಟ್ಟು ದೇವರ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲೇ ಎಂಬುದೇ ಅವರ ಧೈಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮುಂಗೋಪದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು

ಆಕೆಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಎಲ್ಲ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳನ್ನು “ಪಾಂಡುರಂಗ! ಪಾಂಡುರಂಗ!” ಎನ್ನುತ್ತ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪತ್ನಿಯೊಡನೆಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆಯೂ: ‘ಭೂತೀ ಭಗವಂತ’- ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ದೇವರು- ಮಾತಿನಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ, ಒಮ್ಮೆ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿಯ ಕುರಿತು ಅವರಿಗೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ತುಕಾರಾಮರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದರು. ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದಿದ್ದ ನಾಯಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ಅವರ ಕಾಲ ಬಳಿ ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿತು. ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ನೆನಪಿಸುವ ಆಸ್ತೀಯ ಸಂತ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಇಂಥದೇ ಘಟನೆ ಉಂಟು; ಇಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ, ಅಲ್ಲಿ ತೋಳ, ಅಷ್ಟೇ.

ಇದೇ ನಮೂನೆಯ ಕಥೆ ತುಕಾರಾಮರು ಹಕ್ಕಿಗಳೊಡನೆ ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಉಂಟು. ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಅವರು ನಿಜಕ್ಕೂ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರು, ದೂರ ಓಡಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಹಸಿವನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಟ್ಟರು.

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ತಾನು ಕೇಡು ಬಗೆಯದಿದ್ದರೂ, ಕೇವಲ ತನ್ನ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ಯಿಂದಲೇ ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಗುಂಪೊಂದು ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ತಕ್ಷಣ ನಿಂತು ಅವುಗಳು ಮರಳಿ ಬರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು; ಮತ್ತು ಆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಂತೆ ಇವರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಭುಜಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡವು.

ಮನುಷ್ಯ, ಹಕ್ಕಿ, ಪ್ರಾಣಿ; ಎಲ್ಲರಡೆಗೂ ತುಕಾರಾಮರು ಸ್ನೇಹದಿಂದಿದ್ದರು. ತನ್ನ ನೆರವು ಬೇಕಾದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಇವರ ಒಳ್ಳೆಯತನವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಇವರನ್ನು ಚಾಕರಿಯ ಆಳಿನಂತೆ ಕಂಡರು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸೇವೆಯೇ ದೇವರ ಸೇವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ತುಕಾರಾಮರು ಎಂದೂ ಯಾರನ್ನೂ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಿದ್ದರು, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ತುಕಾರಾಮರು- ದೇಹವಿನ ಸಂತರು. ಅವರ ಕಥೆ ಪವಾಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಶಿವಾಜಿಯೂ ಶ್ರೋತೃಗಳಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ವಾಸನೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸುಬೇದಾರನೊಬ್ಬ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ. ಅಂಥ ವಿಷಮ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಧರ್ಮ’ದ ಯೋಧನಾದ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡೆಂದು ತುಕಾರಾಮರು ತನ್ನ ಪಾಂಡುರಂಗನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ದೇವರು

ಪವಾಡವನ್ನೇ ಮಾಡಿದನು- ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಶಿವಾಜಿಯಂತೆಯೇ ಕಂಡರು. ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಗಾದ ಸುಬೇದಾರನ ಆಳುಗಳು ಎದೆಗುಂದಿ ಹುಡುಕಾಟ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ತುಕಾರಾಮರ ನಿಗೂಢವಾದ ಅಂತ್ಯ ವಿವರಣೆಗೆಟುಕದ ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಒಗಟು. ತುಕಾರಾಮ ಬೀಜಾ ಎಂದು ನಂತರದಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಂತರು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರೆಂಬುದು ಜನಪ್ರಿಯ ನಂಬಿಕೆ. ಮಹಿಮೆಯು ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ; 'ಗಾಥಾ'ದ ಕೆಲವು ಅಭಂಗಗಳು ಈ ದಂತಕಥೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಮಹಿಮೆಯೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, "ತುಕಾರಾಮರು ತಮ್ಮ ಕಾಯಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಯದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಮೀರಿದರೆಂದು" ಭಾವಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ.

ದೇಹೀಚ ವಿಧೇಹತ್ವ ಪಾವೋನಿಯಾ |

ಕೇಲೀ ಕಾಯಾ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಃ ||

ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಕುರಿತ ಮಹಿಮೆಯ ನಿರೂಪಣೆ ತುಂಬ ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ತುಕಾರಾಮರು ಸರಿರಾತ್ರಿಯತನಕ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಭಾವಾವೇಶದ ತುಟ್ಟತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕೋರೈಸುವ ಬೆಳಕೊಂದು ಹೊಳೆದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಾಗ ತುಕಾರಾಮರು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ!

ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ

ಭೂಮಿಯಿಂದ ನೀ ಪುಟಿದೆ

ಅಗ್ನಿಯ ಮೇಘದಂತೆ

ನೀಲಕುಹದಾರದೊಳಕ್ಕೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬೀಸುತ್ತ! |

* * * *

೨. ಆಶಯಗಳು ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳು

ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನಕ್ರಮ ಮತ್ತು ನೀತಿಬೋಧೆಯು ತಮ್ಮ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಉತ್ತೇಜನಗಳಿಂದ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ಜನಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನತರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಾರೆಂಬ ಯಾವ ಭವಿಷ್ಯನುಡಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಡೆಗೆ ಹೊರಳುವ ಮುನ್ನ ಅವರದ್ದು ಅತಿ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಜೀವನಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಆರಂಭಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಿಮೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ 'ಗಾಥಾ' ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪುರಾವೆ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಅವರೂ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಭರಪೂರ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರಿ ಮದುವೆಯಾದರು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರು, ಜೀವನದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೆಲ್ಲರಂತೆಯೇ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ತುಕಾರಾಮರು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಧಾರಣ ಮಾನವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅವರೇನಾದರು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಆಶಯಗಳ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳ ಫಲವಾಗಿತ್ತು.

ತುಕಾರಾಮರು ಏರಿತ ಶಿಖರಗಳು

ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗಳಿಸಿದವಲ್ಲ

ತನ್ನ ಚಿಂತೆಗಾರರೆಲ್ಲ ಮಲಗಿರುವಾಗ

ಊರ್ಧ್ವದಡೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರಲ್ಲ

ಕ್ಷಾಮದ ಭೀಕರತೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುರಂತಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ನರಳಿದರು. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರು ಮಾತ್ರ ಆ ದುರಂತದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಅಮರರಾದರು. ಇದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಚಾರ.

'ಗಾಥಾ'ದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮಜಲುಗಳಲ್ಲೂ, ರೂಪಗಳಲ್ಲೂ ತೋರುವ ಅಭಂಗಗಳಿವೆ. ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕ್ರೀಡೆಗಳ ಪರಿಚಯ, ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವರ್ತನೆ, ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿವೆ. ಸಾಧಾರಣ

ಜನರ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಗ್ಗುತೆಗಳಲ್ಲೂ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ದೃಷ್ಟಿ ಇತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಅನುರೋಧಿಸಿದರು:

ಅತಾ ತರೀ ಪುರೆ ಹಾಚಿ ಉಪದೇಶಸ |

ನಕಾ ಕರೂ ನಾಶ ಆಯುಷ್ಯಚಾ ||

ಸಕಳಾಂಚಾ ಪಾಯಾ ಮಾರ್ಯು ದಂಡವತ್ |

ಆಪುಲಾಲೇ ಚಿತ್ತ ಶುದ್ಧ ಕರಾ ||

“ಇಹವು ತೀರ ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸಿದೆ; ಗಳಿಸುತ್ತ ಕಳೆಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ನಾವು ನಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸುತ್ತೇವೆ.” ಬರೆದನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, “ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದನ್ನುಳಿದು ಮಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ, ಪೊಳ್ಳುತನದ ಪರಮಾವಧಿ” ಎಂದನು ಬೈಬಲ್ಲಿನ ಸ್ತೋತ್ರಗೀತಕಾರ. ತುಕಾರಾಮರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಎಂದರು:

“ಬದುಕನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಹಾಳುಮಾಡಬೇಡ;

ಈಗಲಾದರೂ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೋ”

ಶುದ್ಧಿಯೆಂದರೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಭೋಗವರ್ಜನ ಶೀಲತೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಮೋಸೆಸಿಗೆ ಸಿನೈ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೊಟ್ಟ ಹತ್ತು ಆಜ್ಞೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಆತ್ಮಾನುಶಾಸನ, ವಿಷಯದ ಬೇರಿಗಳಿಗಿಂತ ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಹಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ತುಕಾರಾಮರು, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜವು ಬೋಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಳಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತ ಹೋದರು- ‘ಕೊಲ್ಲುವ ವಾಕ್ಯನಿಂದ’ ‘ಜೀವಂತಗೊಳಿಸುವ ಅರ್ಥದಡೆಗೆ.’ ಎಂದರೆ ‘ಆ ಕಡುಶಿಸ್ತಿನ ಯಜಮಾನನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ’ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋದರು. ನಿರಂತರ ಜಾಗರೂಕತೆಯು ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರುವ ಬೆಲೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮರು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಮನಾ ಪಾಹಿಜಿ ಅಂಕುಶ |

ನಿತ್ಯ ನವಾ ದಿಸ ಜಾಗೃತೀಚಾ ||

“ಮನಸ್ಸಿಗೊಂದು ಅಂಕುಶ ಬೇಕು, ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಜಾಗರೂಕತೆ ಯಿಂದಿರಬೇಕು.” ಇದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ; ‘ಕತ್ತಿಯ ಅಲುಗಿನ ಮೇಲಿನ ನಡೆ.’ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ತುಕಾರಾಮರು ತನ್ನನ್ನೇ ಬೆಲೆತೆತ್ತು ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು.

ಅವರ ಈ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಮುನ್ನ ಕಳೆದವು ಕ್ಲೇಶತುಂಬಿದ ವರ್ಷಗಳು. ‘ಆತ್ಮದ ಕಾಳರಾತ್ರಿ’ ಎಂದು ಪಡುವಣದ ಯೋಗಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಈಗಾಗಲೇ ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ನಾವು ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಅವರ ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಒದಗಿದ ವಿಷಮ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಎಂಥವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಮಾಡಲಾರೆವು. ಅವು ದೈಹಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸಾರಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ರೀತಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ವಿರಲನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ ಅವರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ತಂದಿತು.

ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಘಾತುಕರು ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸದೆಬಡಿದಾಗ ಆಯಿತು ದೇಹಕ್ಕೆ ಹಿಂಸೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೀರ ತಡೆಯದಾದಾಗ ಅವರು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು:

“ದಾವ ಫಾಲಿ ವಿಶೂ ಆತಾ |

ಚಾಲೂ ನಕೋ ಮಂದಸ ||

ಬಡವೇ ಮಲಾ ಮಾರಿತೀ |

ಅಸಾ ಕಾಯ ಅಪರಾಧಸ ||

ಚೋಖಾಮೇಲಾದ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳು ತುಕಾರಾಮರಿಗೆಂತೋ ಏಸುಕ್ರಿಸ್ತನಿಗೂ ಅಂತೆಯೇ ನಿಜ: “ತಂದೆ, ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ತೊರೆದಿರುವೆ?” ಆದರೆ ಕೂಡಲೇ, ಪರಿವೆ ತಿಳಿದು, ಕ್ರಿಸ್ತನಂತೆಯೇ, ಮಾರ್ಡನಿಸುತ್ತಾರೆ: “ತಂದೆ, ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಅವರು ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!”

ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದು, ತನಗೆ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ನೋವಾಗ ಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ಎಂದು ಕಾಳಜಿ ತೋರುತ್ತ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ಹಿಂಸಿಸಿದವರ ಕೈಗಳನ್ನು ಸವರಿದರು!

ಭಂಡಾರ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಾಗ, ‘ಸರ್ಪಗಳು, ಚೀಳುಗಳು ಮತ್ತು ಹುಲಿಗಳು’ ಅವರನ್ನು ಪೀಡಿಸಿದವು. “ಸರ್ಪ ವಿಂಚೂ ವ್ಯಾಘ್ರ ರೋಂಬತೀ” ಎನ್ನುತ್ತ ಆ ಅನುಭವವನ್ನು ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಮಿಸುಕಾಡಲಿಲ್ಲ: “ಧೀರಸ್ತತ್ರ ನಮ್ಯಹ್ಯತಿ”

ರಾಮೇಶ್ವರಭಟ್ಟನು ಅವರ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಾಯಣಿಗೆ ಎಸೆಯಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಾಗ ಅವರದನ್ನು ತಕ್ಷಣ ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದರು- (ಸಾಕ್ರಟೀಸನನ್ನು ವಿಷಪಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆ, ಹಾಗೆ); ಆದರೆ ಆ ಕೂಡಲೇ ಅವರು ಹದಿಮೂರು ದಿನ ನಿರಾಹಾರದೀಕ್ಷೆಗೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಈ ವಿಷಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೇವರು ಅವರನ್ನು ಪವಾಡಸದೃಶವಾಗಿ ಪಾರು ಮಾಡಿದನು.

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೋ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತೇವಗೊಳ್ಳದೆ, ಹಾಳಾಗದೆ ನೀರಮೇಲೆ ತೇಲಿದವು. ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ, ಈ ಘಟನೆ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ದೈಹಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ಕಠಿಣ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಕ್ಷಾಮದಲ್ಲಿ,

“ಪೋಟಾ ಪುರತೆ ದೇಗಾ ದೇವಾ |

ಭಾಕರೀ ತಾಜೀ ಅಥವಾ ಪಿಳೀ ||”

ಎಂದವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ (ಕೊಡುವನವನು ದೇವ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವಷ್ಟು- ತಾಜಾ ರೊಟ್ಟಿಯೋ ಅಥವಾ ಸೀದದ್ದೋ) ಸಹ, ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಗ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸತ್ತ ದಾರುಣ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸ ಬೇಕಾಯ್ತು.

ಅವರ ದ್ವಿತೀಯ ಪತ್ನಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯ (ಅಥವಾ ಆವಲೀ) ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಕೆ ವಿರೋಧಾಂಶಗಳ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಗಮವಾಗಿದ್ದಳು. ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಆಕೆ ಉಗ್ರಕೋಪದಿಂದ ಸದಾ ಸಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಬೈಗುಳಗಳಲ್ಲಿ ಚೇಳಿನಂಥ ಕುಟುಕಿತ್ತು. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಗಂಡನಿಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು. ಭಕ್ತನೂ, ತುಕಾರಾಮರ ಆಪ್ತ ಸಂಗಾತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಂಥ ಸಂತೂ ತೇಲೀ ಅಂಥವರನ್ನು ಆಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೇವೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಅಮರವಾಣಿಯಾದ ಅಭಂಗಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬರೆದಿಟ್ಟ ಸಂತೂ ತೇಲಿಯಿಂದ ದೊರೆತ ಮೂಲಪ್ರತಿಯ ಋಣ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿದೆ. ಜೀಜಾಯಿ ವಿಠಲನನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ; ‘ಕಾಳ್ಯಾ’ (ಕರಿಯಾ) ಎಂದು ದೂಷಿಸಿದಳು. ಇನ್ನೀ ಸಂಸಾರದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಾಳ್ಮೆ ಮತ್ತು ಸಹಜಶೀಲತೆಯಿಂದ ತುಕಾರಾಮರು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಬಾಳಿದರು.

‘ಯೋಗ ಸಂಗ್ರಾಮ’ ಎಂಬ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಹೋರಾಟದ ರೂಪಕ ಕಥೆ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಶೇಖ್ ಮೊಹಮ್ಮದ್‌ರದ್ದು. ಈ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂತರ ಸಮಾಧಿ ಅಹಮದಾಬಾದಿನಲ್ಲಿದೆ. ತುಕಾರಾಮರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತೆರನಾದ ವಿಡಂಬನೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ: “ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಭಾರಿ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಬಂದ ಯೋಧನೊಬ್ಬ ದೂರುವನಂತೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾರೆ ಎಂದು; ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಅವನ ಕಾಲುಗಳು ರಿಕಾಪಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿವೆ. ಕೈಗಳು ಧಾಲಿನಲ್ಲೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಸಿಲುಕಿವೆ, ಮತ್ತು

ದೇಹವು ಕವಚದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆಯಲ್ಲ!”

ಒಳಗೂ-ಹೊರಗೂ, ರಾತ್ರಿ-ಹಗಲೂ ನಡೆಯುವ ಯುದ್ಧದ ಕುರಿತ ತುಕಾರಾಮರ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ನೋಡಿದ್ದೆವು. ಆರಂಭದ ತೊಳಲಾಟಗಳಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬದುಕು ‘ಯುದ್ಧ ದೇವತೆಯ ಅಂಗಳ’ ಎಂದು ಕಂಡಿದ್ದರ ಕುರುಹು ಅದು.

ಸಮಾಜವೂ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಒಂದಾಗಿ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಚು ಹೂಡಿದಂತಿತ್ತು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಠಾಶೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೆ ಕೊಲ್ಲು ಎಂದು ವಿಠಲನಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಗತ್ತು ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಮರುಭೂಮಿಯಂತೆ ಬತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ದೇಹವೇ ಅವರಿಗೆ ಏಕಾಂತ ಕಾರಾಗೃಹವಾಗಿತ್ತು- ‘ಕೋಂಡಲಿಯೇ ದಿಸ ಗಮೇಚಿನಾ’- ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸದ ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟಗಳ ಒಂದು ಪರ್ವತ ದಾಟಿದೊಡನೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಅವರೆದುರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದುಃಖದ ಭರತದ ಅಲೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಆಪೋಶನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟ ಕಾಳಿನಂತೆ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಕೊಂಡು ವಿಠಲನನ್ನು ಕೊಲೆಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಲೋಭನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ದೇವರಲ್ಲಿನ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಮುಂದೆಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅದಮ್ಯ ನಿರ್ಧಾರವೇ ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದವು.

ಸಹನೆಯ ಪ್ರತಿರೂಪವೆಂದು ನಾವು ಮೆಚ್ಚುವ ತುಕಾರಾಮರು ಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಕಲ್ಲಾದವರು. ಅವರು ‘ಲೋಳೆಮೀನು’ ಅಲ್ಲ, ಕಠಿಣಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಚಕಮಕಿ ಕಲ್ಲಾಗಬಲ್ಲರು.

“ಆಷ್ಟೀ ವಿಷ್ಣುದಾಸಸ ಮೇಣಾಹನೀ ಮವಾಲಸಿ|”

ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ‘ವಜ್ರಾಹನೀ ಕರೋರ’ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ನಾವು ವಿಷ್ಣುದಾಸರು ಮೇಣಕ್ಕಿಂತ ಮೃದು ಮತ್ತು ವಜ್ರಕ್ಕಿಂತ ಕರೋರ.” ಮುಂದಕ್ಕೆ, “ನಾವು ತಾಯಿಗಿಂತ ಪ್ರೇಮಲರು, ಆದರೆ ಶತ್ರುಗಿಂತ ಭೀಕರರು. ಉದಾರತೆಗೆ ಬಂದರೆ ಮೈಮೇಲಿನ ಕಡೆಯ ನೂಲೆಳೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಬಲ್ಲೆವು.” ಮನೋಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಕತ್ವವು ಚಿರಕ್ಷೇಶದ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾದು ಬಂದದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಸಂತತ್ವವನ್ನು ಮಾರುಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗದು ಎಂದು ಅವರೆಂದರು. ಭಕ್ತಿಯು ಭಲ್ಲೆಯ ತುದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಟ್ಟ ರೊಟ್ಟಿಯಿದ್ದಂತೆ: ‘ಸುಳಾವರಚೀ ಪೋಳೀ’. ಅದನ್ನು ಎಟುಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ವೀರನು ದುರ್ಭಸನು: “ವಿರಳಾ ಶೂರಸ | ತುಕಾದ್ಯುಣೆ ತೋಚೀ ಸಂತಸ | ಸೋಷೀ ಜಗಾಚಿ ಆಘಾತಸ ||” ತುಕಾರಾಮರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಜಗತ್ತಿನ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಸಂತ.” ಶಿಲ್ಪಿಯ ಉಳಿಯ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ತಿಂದೇ ಶಿಲೆಯು ದೇವತಾಕಾರವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ಮತ್ತೂ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾರೆ: “ಏಕ ಬೀಜಾ | ಕೇಲೇ ನಾಸಃ | ಮಗಸ ಭೋಗಿಲೆಸ ಕಣಿಸಃ ||” “ಕಾಳನ್ನು ತೊರೆದರೆನೇ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆದೀತು.” ಮೊದ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬಗೆಹರಿಸಲಾರದಂತೆ ಕಂಡರೂ- “ಕಾಯ ಕರೂ ಹೇ ಮನಃ ಅನಾವರ |”- ಕಡೆಗೆ, ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪೂರ್ಣನಿಗ್ರಹ ಸಾಧಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ವಿಷವನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದನ್ನುತ್ತ: ಅಭ್ಯಾಸೇನ ತು ಕೌಂತೇಯ ವೈರಾಗ್ಯೇನ ಚ ಗೃಹ್ಯತೇ |

ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಗೀತೆ; ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಗೀತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಬಹಿಷ್ಕಾರವಾಯಿತು ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ‘ಮಂತಗೀತಾ’ದಲ್ಲಿ ಅವರು ಗೀತೆಯನ್ನು ಮರಾಠಿಗೆ ತಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲದರೊಡಗೂ ಅವರ ಮನೋಭಾವ, ಗೀತೆಯ ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಸ್ವಗತ ಹೀಗಿದೆ:

ಆಗಮಾಪಾಯಿನೋ ಅನಿತ್ಯಃ ತಾಂ ತಿತಿಕ್ಷಸ್ವ ಭಾರತ ||
ತುಕಾಮ್ಹಣೇ ಉಗೀ ರಾಹ್ಲಾಂ | ಚೇ ಚೇ ಹೋಯಿಲಸ ತೇ ತೇ ಪಾಹ್ಲಾಂ ||
ನಾಶವಂತ ಹೇ ಸಕಳಃ | ಆಶವೇ ಗೋಪಾಳ ತೋಂಚಿ ಹಿತಃ ||

ಏನೇ ಸಂಭವಿಸಿದರೂ ತಾನೊರ್ವ ನಿರ್ಮೋಹಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿರುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು: “ಸಾಕ್ಷಿ ಚೇತಾ ಕೇವಲೋ ನಿರ್ಗುಣಶ್ಚ ||” ನೀರ ಮೇಲೆ ತಾವರೆ ಎಲೆಯಂತೆ ಬಾಲಿದರು- ‘ಪದ್ಮ ಪತ್ರ ಜೈಸಾ ಜಳೀ |’ ಅವರು ಅಶಾಂತರಾದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿಯಲ್ಲ- ಅನಾರೋಗ್ಯವು ಪವಿತ್ರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಥರಾಪುರದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿ ವಾರ್ಕರಿಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಆಗದಿದ್ದಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದ ಮೀನಿನಂತೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜೀವನಾವಾಂಚೋನ ಮಾಸೋಳೀ ||

* * * *

೨. ಪಂಥರಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ

ಮೋಕ್ಷಾಪೀ ತೀರ್ಥ ನ ಲಗೇ ವಾರಾಣಸೀ |
ಯೇತಿ ತಯಾ ಪಾಸೀ ಅವಫೀ ಜನೇ ||
ತೀರ್ಥಾಸೀ ತೀರ್ಥ ರ್ಫಾಲಾ ತೋಚೀ |
ತೇಣೆ ಏಕ ವರುಶಣೆ ||

“ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಿಲ್ಲ; ‘ಅವನು’ ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕಲ್ಲವೆ!”

ಕುಟುಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ವಾರ್ಕರಿಯಾಗಿ ಹೊರಟ ತುಕಾರಾಮರು, ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ, ಬಹುದೂರ ಹೋದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಂಥರಾಪುರವೇ ಅವರ ವೈಕುಂಠವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಮನಗಂಡರು.

“ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರೇ ಘೋಷಾಪಾಣೇ |
ದೇವ ರೋಕಡಾ ಸಾಧು ಸಜ್ಜನೀ ||”

ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಬರೀ ಕಲ್ಲೂ ನೀರೂ; ದೇವರು ಸಾಧು ಸಜ್ಜನರಲ್ಲಿ ಅಂತಸ್ಥ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

“ಸಂತಯೇತೀ ಘರಾ ತೋಚೀ ದಿವಾಳೀ ದಸರಾ ||”

ಸಂತರು ಮನೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ದಿನವೇ ನಿಜಕ್ಕೂ ದೀಪಾವಳಿ- ದಸರಾ ಇದ್ದಂತೆ.

“ಘರಾ ಆಲೇ ವೈಕುಂಠ ಪೀಠಃ”
ವೈಕುಂಠವೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದೆ!

ತುಕಾರಾಮರು ಯಾವ ಪಂಜರದ ಹಕ್ಕಿಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಬೇಕಾದೆ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಅವರು ಮುಕ್ತರು. ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆಯೇ

ಅದನ್ನು ಮೀರಿದವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೃತಿಮವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆಯ ಯಾವುದೇ ರೂಢಿಗತ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಸಂಭಾವಿತ' ವಾಚಕರಿಗಂದೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸುಧಾರಿತ ಆವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ತೊಡೆದುಹಾಕಬಹುದಾದ ಅನೇಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು 'ಗಾಥಾ'ನಲ್ಲಿವೆ.

“ಅನೇಕ ಬುದ್ಧಿಚೇ ತರಂಗಸ |

ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಾ ಪಲಟತೀ ರಂಗಸ ||

'ಬುದ್ಧಿಯ ತರಂಗಗಳು ಅನೇಕ, ಅವು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತವೆ' ಎಂದವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆದರೂ ಅವರ ಉನ್ನಾದದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಕ್ರಮವಿತ್ತು. ಅದರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ನಡೆದರೂ ಅದರ ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನ ಮಾತ್ರ ಸಾಗರಸದೃಶ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು.

“ಕ್ಷರಲಾ ಸಾಗರ ಗಂಗಾ ಓಧೀ ಮಿಳೇ |

ಆಪಣಚೀ ಖೇಲೇ ಆಪಣಾಸಿ ||

'ಸಾಗರವನ್ನು ಸೇರುವ ಗಂಗೆ ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಳಗೇ ವಿಲಸಿತವಾಗುತ್ತದೆ ತಾನೇ!

ದೇವ ಪಾಹಾವಯಾ ಮೀ ಗೇಲೋ |

ತೇಥೆ ದೇವಾಚೀ ಹೋಲುನಿ ತೇಲೋ ||

“ದೇವರನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ನಾ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಅಲ್ಲಿ ಅವನೊಂದಿಗೆ ನಾ ನಿಂತೆ!” ಆದರೆ ಈ ಸಾಫಲ್ಯ ಹಠಾತ್ತನೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಗೆ, ತುಕಾರಾಮರು ಬೇರೆ ಆಸ್ತಿಕರಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪಂಥರಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲೂ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತ, ಏಕಾದಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತರನ್ನು (ಅಜಮಿಳನಂಥ ಪಾಪಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ) ಕಾಪಾಡಲು ಸದಾ ತತ್ಪರನಾಗಿ ಕಪಿಯ ಮೇಲೆ ಕರವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪುಂಡಲೀಕನು ಹಾಕಿದ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಯುಗಗಳಿಂದ (ಯುಗೇ ಅಠಾವೀಸ) ನಿಂತಿರುವ ವಿಠಲನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡುತ್ತ- ಸಾಂತ್ವನ ಕಾಣುವ ಆಸ್ತಿಕರಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಕಾಲಧೂಳಿಯನ್ನು ತುಕಾರಾಮರು ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಯಾರ ಉಚ್ಚಿಷ್ಠವನ್ನು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪವಿತ್ರವಾದೆನೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಅಂಥ ಕಬೀರ, ಮೀರಾಬಾಯಿ, ರೋಹಿದಾಸನಂಥ ಎಲ್ಲ ವಯೋಮಾನಗಳ, ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ, ಸಂತರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಾದ ಶ್ವಾನವಾಗುವುದಾದರೂ

ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇವು ಕೇವಲ ಅವರ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿರದೆ ಅವರ ತೀವ್ರ ಅನುರಕ್ತ ಆತ್ಮದ ಪ್ರವಾಹವೇ ಆಗಿದ್ದು, ಕೃತಿಗಳಿಯಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಯಾತ್ರಿಗಳ ಪೈಕಿ ತುಕಾರಾಮರು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರು, ವಿನೀತರೂ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಜನರಿಗಿಂತ ವಿಠಲನು ಅವರಿಗೆ ವಾಸ್ತವನಾಗಿದ್ದನು. ಅವರು ಅವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವರು, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು, ಬಿನ್ನವಿಸುವರು, ತರ್ಕಿಸುವರು, ಮತ್ತು ವಿಠಲನೇನಾದರೂ ದೇಹುವಿನ ಅವರ ಸಾಟೀಶ್ಯತನೋ ಎಂಬಂತೆ ಬೈದಾಡುತ್ತ, ಸವಾಲುಗಳನ್ನೂ ಬೆದರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಠಲನ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ತುಕಾರಾಮರು ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರಿದರು. ಅದರ ದನಿಯ ಅನುರಣನವು, ಅವರ ಸ್ವರಭಾರಗಳು, ಅದರ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ, ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರವೂ ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ದೇವರು ನಮ್ಮವ, ಹಾ, ನಮ್ಮವನು ಅವ.

ಇರತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಗಳ ಆತ್ಮನವನು.

ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ, ಇರುವನು ಸಮೀಪ,

ಅಂತರ್ಯಷ್ಟಿಗೂ ಬಾಹ್ಯಕ್ಕೂ ಸಹ.

ದೇವರು ದಯಾಮಯ, ತುಂಬ ದಯಾಮಯ;

ಎಲ್ಲ ಹಂಬಲ ಅವನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ.

(ಮ್ಯಾಕ್ಸಿಕಾಲನ...)

ವಿಠಲನು ತುಕಾರಾಮರ ಸರ್ವಸ್ವ; ಅವನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ. ಅವರನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದನು, ಅವರ ಪ್ರತಿಚರ್ಯೆಯನ್ನೂ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು- ಕಾಯಾ, ವಾಚಾ, ಮನಸಾ- ವಿಠಲನಲ್ಲದೆ, ವಿಠಲನಿಂದಾಚೆಗೆ, ವಿಠಲನಿಂದ ದೂರ, ಅವರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ವಿಠಲ ನನ್ನ ಬಂಧು ಮತ್ತು ಸಖ;

ವಿಠಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ.

ವಿಠಲ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುವ.

ವಿಠಲ ನನಗೆ ನನ್ನ ನೆರಳು;

ವಿಠಲ ನನ್ನ ಜಿಹ್ವಾಗದಲ್ಲಿ ಇರಲು

ನಾನು ವಿಠಲನಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ನುಡಿಯೆ...

ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನಾನಿನ್ನು ವಿಠಲನಿಂದ ಬೇರೆಯಲ್ಲ.”

ಪಂಥರಿರಾಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದಾಗ, ಮನವೂ ದೇಹವೂ ಒಂದಾಗೆ, ಮಾತಿಗೆ ಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲಿ? ನನ್ನ 'ನಾನತ್ವ'ವೇ ಹರಿಯಾಗೆ, ಮನವು ದಿವ್ಯ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗೆ, ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ದೈವತ್ವಕ್ಕೇರುತ್ತಿದೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರುಹಲಿ? ಒಮ್ಮೆಲೆ, ದೇವೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ 'ನಾನು' ಕಳೆದುಹೋಗುವೆ.

ಜೇಠೇ ಜಾತೋ ತಥೆ ತೂ ಮಾರ್ಯಾ ಸಾಂಗಾತಿ |

ಚಾಲದಿಸೀ ಹಾತೀ ಧರೂನಿಯಾ ||

“ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ನೀನು ನನ್ನೊಡನಿರುವೆ; ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವೆ.” ಈ “ದೇವರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ” ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲದಿಂದಲೂ ಸ್ವ-ನಿರಾಕರಣದಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರೇನು ದೇಹದಮನ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದರು. ದೇಹವನ್ನು ಲಾಲನೆ ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ, ದಂಡಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. “ದೇಹ ದೇವಾಚೆ ದೇವಾಳ” ಎಂದವರು ಹಾಡಿದರು. “ಅಂತರ್ಬಾಹೀ ನಿರ್ಮಳ”- ‘ದೇಹವು ದೇವರ ಆಲಯ, ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ನಿರ್ಮಲ.’ ಮುಂದಕ್ಕೆ “ದೇಹವು ಸುಖದುಃಖಗಳ ನಿವಾಸ; ಆದರದು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೂ ಹೌದು. ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಅಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟದೂ ಅಲ್ಲ, ನಾವು ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ಅದು.”- ಮಿಲ್ಟನ್‌ನಂತೆ (ಅವರ ಆಂಗ್ಲ ಸಮಕಾಲೀನರು, ೧೬೦೮ರಲ್ಲಿ ಜನನ) ತುಕಾರಾಮರೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಮನಸ್ಸು ತನ್ನಿಚ್ಛೆ ಬಂದಂತೆ,

ಮಾಡಬಲ್ಲದು ಅದು

ಸ್ವರ್ಗವನು ನರಕ

ನರಕವನು ಸ್ವರ್ಗ.”

ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅವರ ವಿಧಾನವು ಪ್ರಸನ್ನ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ನಿಯಂತ್ರಕ ಸತ್‌ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಮನ ಕರಾರೇ ಪ್ರಸನ್ನ | ಸರ್ವ ಸಿದ್ಧೀಚಿ ಕಾರಣ |

ಮೋಕ್ಷ ಅಥವಾ ಬಂಧನ | ಸುಖ ಸಮಾಧಾನಃ ಇಚ್ಛಾತೆ |

ಮನ ಮಾಲುಲೀ ಸಕಳಾಂಚೀ ||

“ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೇವರ ರುಚಿ ಹತ್ತಿಸು” ಎನ್ನುತ್ತಾರವರು, “ಮತ್ತದು ಅವನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ದೂರಸರಿಯದು.”

ಅವರ ಅನೇಕ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ, ವಿಠಲನ ಮೂರ್ತಿಯೊಡನೆ ಭ್ರಾಂತರಂತೆ ಉನ್ನತ ಕೋಲಾಹಲ ಮಾಡುವ ತುಕಾರಾಮರನ್ನು ಕಂಡು, ಆಧುನಿಕ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರು ‘ವಿಗ್ರಹಾರಾಧಕ, ಅವಿಚಾರ ಭಕ್ತ’ ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೆಸರಿಡುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರು ಹೀಗೂ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ:

ಮನೇ ಪ್ರತಿಮಾ ಸ್ಥಾಪಿಲೀ |

ಮನೇ ಮನಾ ಪೂಜಾ ಕೇಲೀ ||

“ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದೆ, ಮನದೊಳಗೇ ಪೂಜಿಸಿದೆ.” ಜನಪ್ರಿಯ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಕುರಿತ ಅವರ ಸಮಯೋಚಿತ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವರ ವೈಚಾರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಶದವಾಗುತ್ತದೆ. “ರಾಮಃ ಹಾ ಕಾಲಚಾ, ಸುತ ದಶರಥಾಚಾ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅವರು, “ಆತ್ಮಾರಾಮ ಅನಂತ ಯುಗಾಚಾ” “ಅಂದಿನವ ರಾಮ ದಶರಥನ ಪುತ್ರ, ಆದರೆ ಆತ್ಮಾರಾಮ ಶಾಶ್ವತನು.”

ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುದೇವತ್ವಾರೋಪದ ವಾಡಿಕೆ ಆಗಲೂ (ಈಗಲೂ) ಬಹಳ. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರು (ಸ್ವಪ್ನಗುರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದವರು) ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಮನ ಗುರು ಅಣಿ ಶಿಷ್ಯ, ಕರೀ ಆಪುಲೇಂಚಿ ದಾಸ್ಯ |

ಪ್ರಸನ್ನ ಆಪ ಅಪಣಾಸಃ ಗತಿ ಅಥವಾ ಅಧೋಗತಿ ||”

“ಮನಸ್ಸು ತಾನೇ ಗುರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ : ತನ್ನ ನೋಡಿ ತಾನೇ ನಗುವುದು, ತನ್ನ ಉನ್ನತಿಗೂ ಅವನತಿಗೂ ತಾನೇ ಕಾರಣ.” ಅವರಿಗೆ ಇಂಥ ತೀರ್ಪನ್ನೀಯವ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಋಜುತ್ವವಿತ್ತು:

“ಗುರು ಶಿಷ್ಯಪಣ |

ಹೇ ತೋ ಅಧಮಲಕ್ಷಣ ||”

“ಗುರು ಶಿಷ್ಯತನ ಅಪುಬುದ್ಧತೆಯ ಲಕ್ಷಣ” ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು:

“ಭೂತೀ ನಾರಾಯಣ ಖರಾ |
ಆಪ ತೈಸಾಚಿ ದುಸರಾ ||”

ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಸಾಹಸವನ್ನವರು ಮಾಡಿದರು.

“ಮಾರೈ ಲೇಖೀ ದೇವ ಮೇಲಾ |
ಅಸೋ ತ್ಯಾಲಾ ಅಸೇಲ್ ||”

“ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ಸತ್ತ; ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಹೇಗಾದ್ರೂ ಇರಲಿ.” ಆದರೆ ಅದು ಶುದ್ಧ ನಾಸ್ತಿಕತೆ ಆಗಿರದೆ, ರೊಚ್ಚಿಗೆಬ್ಬಿಸಿದ ಅನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಕ್ಷಣಿಕ ಆಸ್ಪೋಟವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿಸ್ತನು, “ತಂದೆ, ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ತೊರೆದಿರುವೆ?” ಎಂದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ:

ಆಹೆ ದೇವ ಐಸಾ ವದನೀ ವದಾವೆ |
ನಾಹೀ ಐಸಾ ಮನೀ ಅನುಭವಾವೆ ||”

“ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಷ್ಟೇ ದೇವರಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು!”

ನಿಗೂಢವೆಂಬಂತೆ ತೋರುವ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ, ಬಾಹ್ಯಾರ್ಥ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುವ ಕೇಳುಗರೊಳಗೆ ಅಪಾರ್ಥಕೃಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನನ್ನ ‘ಫೋಕಸ್ ಆನ್ ತುಕಾರಾಮ್ ಫ್ರಂ ಎ ಫ್ರೆಶ್ ಆಂಗಲ್’ (ತುಕಾರಾಮರ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಕೋನದಿಂದ ಬೆಳಕು; ಪಾಪ್ಯುಲರ್ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ, ಮುಂಬೈ, ೧೯೬೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಇದರ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಅದೊಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮತ್ತು ನೇರವಾದ ಹೇಳಿಕೆ. ‘ದಿವ್ಯಸತ್ಯ’ದ ಎಡೆಗೆ ಅವಿಚಾರ ವಿಶ್ವಾಸದ ವಿರುದ್ಧ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮತೀರ್ಥರೆಂದಿದ್ದರು: “ಸ್ಫುಟಗೊಳಿಸಿದ ದೇವರು- ಮಿತಗೊಳಿಸಿದ ದೇವರು.” ದೇವರಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತಲ್ಲ, ತುಕಾರಾಮರ ಹವಣಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ಇದ್ದಾನೆ- ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಇನ್ನೊಂದು ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಸೀಮಾರೇಖೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ, ವಿಠಲ? ಅರಿವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಲದೆ,

ಮೊದಮೊದಲು ಕಾತುರನಾದೆ. ನೀನು ದೈವಗಳ ದೈವ, ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಜೀವ.” ಪುರಾಣಗಳು ಹರನೆನ್ನಲಿ ಹರಿಯೆನ್ನಲಿ ರಮೆಯೆನ್ನಲಿ ಉಮೆಯೆನ್ನಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಆ ಭೇದವಿಲ್ಲ.

ಹರಿಹರಾಮಥೆ ಬೆ ನಾಹೀ ಭೇದಸ |

ಭೇದಕ್ಲ್ಯಾಸ ನಾಡಸ |

ಏಕ ವೇಲಾಂಟೀಚಿ ಆಡಸ |

“ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಅರ್ಧಾಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೇದವಿಲ್ಲ.” ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಥರಿ ಮತ್ತು ವಾರಾಣಸಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತ- ಎರಡೂ ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾದವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಮೊದಲನೆಯದು ವಿಷ್ಣು ಸನ್ನಿಧಿಯಾದರೆ ಎರಡನೆಯದು ಶಿವನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲವೆ ! ಪಂಥರಾಪುರದ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಶಿರದ ಮೇಲೆ ಮಹಾದೇವನ ಚಿಹ್ನೆಯಾದ ಲಿಂಗವಿರುವುದು ಬಲು ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯ. ಪದ್ಮಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ, ವಿಠಲನೆಂದರೆ “ವಿದಾ ಲಾತಿ ಇತಿ ವಿಠಲ”- “ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಭಕ್ತರನ್ನು ಸೆಳೆವ- ವಿಠಲ.”

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡರಿಸಿದ ವಜ್ರದಂಥ ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಮುಖಗಳಿಂದ ದಿವ್ಯರಶ್ಮಿ ಹೊಮ್ಮಿತ್ತು.

* * * *

೪. ಸಂತತ್ವದ ವಿಕಸನ

ತುಕಾರಾಮರು ಸಂತರಿಗೇ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮೂಡಿದ್ದು ಸಂತಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಕಥನಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಚಿಂದವಾದ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹಿಣಾಬಾಯಿ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾಳೆ:

ಜ್ಞಾನದೇವೇ ರಚಿಲಾ ಪಾಯಾ |

ತುಕಾ ರ್ಘಾಲಾಸೆ ಕಳಸಸ ||

“ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನದೇವರು ಅಡಿಗಲ್ಲು ಹಾಕಿದರೋ, ಅದಕ್ಕೆ ತುಕಾರಾಮರು ಕಲಶವಾದರು.”

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಇದು ಆದಿಯೂ ಅಂತ್ಯವೂ, ಸರೋವರದೊಳಕ್ಕೆ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ನೀರ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ತಾವರೆಯಂತೆಯೇ ತುಕಾರಾಮರು ಈ ಮಾನ್ಯತೆಗೇರಿದವರು. ತುಕಾರಾಮರವರೆಗೆ ಹರಿದುಬಂದ ಜ್ಞಾನದೇವರ ಬಳುವಳಿಯೆಂಬ ಕಾಂಡದೊಳಗೆ ಹರಿದುಬಂತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರೇರಣೆ. ಬಹಿಣಾಬಾಯಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ: ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದೇವರು ಅಡಿಗಲ್ಲು ನೆಟ್ಟ ಭಾಗವತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮಂದಿರವು ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಮದೇವರಿಂದ ಮುಂದುವರೆಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ತುಕಾರಾಮರ ಜನನದ ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯವರಾದ ಏಕನಾಥ-ಜನಾರ್ದನರಿಂದ ಪೂರೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಾರಭೂತವಾದ ಬೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದೆಯೇ ಶತಮಾನಗಳಗಟ್ಟಲೆ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ವಾರ್ಕರಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಾಗಿ ಇದರ ಮೂಲಸಂದೇಶವು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪಿತು. ಪರಂಪರೆಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿತ್ತು- ಸಮಚರಣನಾಗಿ, ಕಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕರಗಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಂಥ- ಪಂಥರಾಪುರದ ವಿಠಲನ ಮೂರ್ತಿ. ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ನಿಶ್ಚಲ ಭಂಗಿ; ಆದರೆ ಕೈಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಸಶಕ್ತ, ಚಲನಾತ್ಮಕ- ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರೆಲ್ಲರ ಜೀವನದ ಸಂಕೇತದಂತೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಸಾರಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಜ್ಞಾನದೇವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವ ತುಕಾರಾಮರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ ಏನೆಂಬುದು

ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣ ಶಿರವನ್ನಿಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಚಪ್ಪಲಿಗಳ ಸ್ಥಾನ ಪಾದಗಳ ಕೆಳಗೆ!” ಒಡನೆಯೇ ‘ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ’ಯನ್ನು ‘ದಿವ್ಯತ್ವದ ಸತ್ತ್ವದ’ ಭರತದ ಅಲೆಯೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ, “ಏಕ ಓವೀ ತರೀ ಅನುಭವಾವೀ |”- “ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾಲನ್ನಾದರೂ ಅನುಭವಿಸ ಬೇಕು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ತುಕಾರಾಮರು ಈ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಅಂತರ್ಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಹಿಮಾಪತಿಯು ‘ಭಕ್ತ ಲೀಲಾಮೃತ’ದ ಈ ಉದ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮುಚಿತವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಅವರು ಹಿಂದಿನ ಸಂತಕವಿಗಳ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಗಾಣುತ್ತ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಆರಂಭಿಸಿದರು- ನಾಮದೇವರ, ಕಬೀರರ, ಜ್ಞಾನದೇವರ ಮತ್ತು ಏಕನಾಥರ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು, ಭಂಡಾರಗುಡ್ಡದ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ಣ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪದಗಳು ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿಲ್ಲದವು. ಕಂಠಸ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಪಡಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕನಾಥರ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ರಚನೆಯಾದ ‘ಭಾವಾರ್ಥ ರಾಮಾಯಣ’ವನ್ನು ಅವರು ಬಲು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಓದಿದರು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ಭಾಗವತದ ಕಥೆಗಳಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಬಹು ಬಳಕೆಯಾದವು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರ ‘ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠ’ ಮತ್ತು ‘ಅನುಭವಾಮೃತ’ವೂ ಸಹ. ಅವರು ಇವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅರ್ಥವನ್ನರಿಸಿದರು. ಹೃದಯವು ಶುದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರೇ ಕುಳಿತಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸು ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ನೆನಸುತ್ತ, ಅವು ಚಿತ್ತವನ್ನು ಗ್ರಂಥದಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಅಲೆದಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿಸಿಕೊಂಡರು; ನಂತರ ಒಂದು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಗ್ರಂಥದ ಸತ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿದರು.”

ಮಹಿಮಾಪತಿಯು ತುಕಾರಾಮರ ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಅಪ್ರತಿಮ ಗುಣ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಸೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದು. ಅವರ ಚಿತ್ರಣ ಸ್ಫುಟವಾಗಿಯೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಅದರ ಸುಗಂಧವು ಯಾವುದೇ ಅನುವಾದದಲ್ಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಘಾಣಿಸಲಾಗದು. ತುಕಾರಾಮರಿಗಿದ್ದ ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಸತ್ಯಪರತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ಸತ್ಯಪರತಾ ನಾಹೀ ಧರ್ಮಸ |

ಸತ್ಯ ತೇಂಚಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ||”

‘ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ, ಸತ್ಯವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ’ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಯೆ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತ್ತು- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದೀನ, ದರಿದ್ರ ಮತ್ತು ದಲಿತರಿಗಾಗಿ ಅವರ ಅಭಂಗ-

“ಜೀ ಕೇ ರಂಭಲೇ ಗಾಂಭಲೆ |

ತ್ಯಾಸ್ಯ ಮ್ಹಣೆ ಚೋ ಆಪುಲೆ

ತೋ ಚಿ ಸಾಧು ಒಳಖಾವಾ ||”

ಇದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಕರುಣೆಯನ್ನು ರೆ. ಮೆಕ್ಸಿಕಾಲ್ ಅವರು ಹೀಗೆ ಆಂಗ್ಲೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ-

ಇರುವನೆ ಅಂಥವನೊಬ್ಬ

ಸುಖಬರಲಿ ದುಃಖವಿರಲಿ

“ಎಲ್ಲ ನನ್ನವೆ’ ಎನ್ನವವ?

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕಾಣು- ಅವನೇ ಸಂತ.

ಅದನೊಳಗೆ ದೇವರು. ಅವನದ

ಎಲ್ಲರೊಳಗೆ ಕೋಮಲ.

ಅಸಹಾಯಕ, ಅಭಾಗಿ;

ದಾಸನೋ ಮಗನೋ;

ಎಲ್ಲರಮೇಲೆ ಸಮದಯೆ

ಎಲ್ಲರೊಳಗೆ ಸಮಪ್ರೇಮ

ಎಷ್ಟು ಸಲ ಹೇಳಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು?

ತಿಳಿ- ಅವನೇ ಆ ದೇವರ ಪ್ರತಿರೂಪ.

‘ಅವತಾರ’ ಎಂದು ಜನಾದರಣೀಯರಾದ ತುಕಾರಾಮರು, ವಿಶ್ವೋಬನಲ್ಲಿಟ್ಟ ಮಗುವಿನಂಥ ಸರಳ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರಾದ ನಾಮದೇವರ ಪ್ರತಿರೂಪದಂತಿದ್ದರು. ಆ ಚಿಪ್ಪಿಗ-ಸಂತನಂತೆಯೇ ಇವರೂ ಉನ್ನತವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು- ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿತ್ತ ದೀಕ್ಷೆಯಿಂದಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ತರ್ಕ-ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಅನುಭವದಿಂದ.

ಜ್ಞಾನದೇವರು ನಾಮದೇವರನ್ನು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ತನ್ನ ಪಂಥರಾಪುರದ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮೋಹಗೊಂಡಿದ್ದರೆಂದರೆ, ದೇವರು ವಿಠಲಮೂರ್ತಿಗೆ ಸೀಮಿತರಲ್ಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನದೇವರು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದ್ದಾಗಲೂ ಸಹ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯೂ

ದೇವರನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಮನಸ್ಸು ಬಾರದವರಾದರು. ಆಗ ಬಾಲಪ್ರೌಢ ಸಂತಳಾದ ಮುಕ್ತಾಬಾಯಿ ನಾಮದೇವರ ಅಪಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಅವರನ್ನು ಕುಂಬಾರ ಸಂತನಾದ ಗೋರಾನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ತೆರೆದಿಟ್ಟಳು. ಕಡೆಗೆ ಸ್ವತಃ ವಿಠಲನೇ ಅವರನ್ನು ಜ್ಞಾನೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೋಭಾ ಖೇಚರರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದನು. ತತ್ಪಲವಾಗಿ ಅವರು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಎಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವೂ, ತೀವ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಅದು ತೀರ ಸಂಕುಚಿತವಾದದ್ದೆಂದು ಮನಗಂಡರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವರು ಅರಿತುಕೊಂಡರು.

“ಕೇಶವ ಚೀ ನಾಮಾ, ನಾಮಾಚೀ ಕೇಶವಸಿ” ನಾಮನೂ, ಕೇಶವನೂ ಒಂದೇ! ಮಹೀಪತಿ ಅರುಹುತ್ತಾರೆ: “ತುಕಾರಾಮರು ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವವನ್ನೂ ತಮ್ಮಂತೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿದರು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ... ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶದಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತ, ತಾನೇ ಪಾಂಡುರಂಗನಾದರು. ದೇವರೊಬ್ಬನೇ ಉಳಿದನೆಂದಾದರೆ, ಯಾರು ಯಾರನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕು?” ಬಹಿಷ್ಕಾರವಾಯಿಯೂ ಇದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ: ತುಕಾ ಮತ್ತು ಪಾಂಡುರಂಗ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಆದರು- “ತುಕಾ ರ್ಘಾಲಾ ಪಾಂಡುರಂಗ.”

ಏಕನಾಥರು ತುಕಾರಾಮರ ಜನನದ ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು (೧೫೩೩-೯೯) ಬಾಳ್ವೋಬಾ (ತುಕಾರಾಮರ ತಂದೆ) ಏಕನಾಥರ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಭಾವಪರವಶ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಏಕನಾಥರು ತಮ್ಮ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೂ, ಪಂಡಿತರೂ, ಬಹುಮುಖಸಮರ್ಥರೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ತುಕಾರಾಮರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದು ಏಕನಾಥರ ಭಾಗವತ ಭಾಷ್ಯದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಸಾಧಾರಣ, ಅಸಂಪ್ರದಾಯಕ ನಡವಳಿಕೆಯಿಂದ, ಏಕನಾಥರು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಕುಷ್ಠಗೂ ಮತ್ತಿತರ ‘ಅಸ್ವಶ್ಯಗಿಗೂ’ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆಂದು ತಂದಿಟ್ಟ ಪವಿತ್ರಜಲವನ್ನು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತೆಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಇಟ್ಟವರು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪದೇ ಪದೇ ಉಗಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ದುಷ್ಕನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಸಹನೆಯೊಂದಿಗೆ ತಾಳಿಕೊಂಡವರು, ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ: “ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಮೀಯುವೆಡೆ ಮೂರು ಬಾರಿ ಮೀಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮೂರುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದವ!”

ಹಾಗಿದ್ದರೂ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯರಾದವರು. ಜ್ಞಾನದೇವರು, ನಾಮದೇವರು ಮತ್ತು ಏಕನಾಥರು- ತನ್ನ ಈ ಪೂರ್ವಿಕರೊಳಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ವಾನುಭವದ ಮೂಸೆಯೊಳಗೆ ಕರಗಿಸಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧ ಸಂಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

ಮನೆ ಮಾಳಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಸಾರಿದರು:

“ಯಾರೇ ಯಾರೇ ಲಹಾನ್ ಘೋರ | ನಾರಿ ಅಣಿ ನರಸ ||”

“ಬನ್ನಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ, ಬನ್ನಿರೆಲ್ಲರೂ | ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರೂ ಹಿರಿಕಿರಿಯರೂ |”

“ಪಿಟೂ ಭಕ್ತಿ ಚಾ ಡಾಂಗೋರಾ | ಕಳಿ ಕಾಲಾಸೀ ದರಾರಾ ||

“ಭಕ್ತಿಯು ಡಿಂಡಿಮವನು ಬಾರಿಸೋಣ | ಈ ಕಲಿಯುಗಳಕದು ರುದ್ರತಮ |”

ಮರ್ತ್ಯರೆಲ್ಲರೊಳಗೆ ವಿನೀತರು, ತುಕಾರಾಮರು, ಅಮರ್ತ್ಯರಾದರು—

“ಮರಣ ಮಾರೈ ಮರೋನ ಗೇಲೇ | ಮಜ ಕೇಲೇ ಅಮರ |

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಬುನಾದೀಚೆ | ಜಾಲೆ ಸಾಚಿ ಉಜವಣೆ ||”

“ತುಕಾ ನುಡಿದ, ನನ್ನ ಮೃತ್ಯುವೇ ಮರಣಿಸಿದೆ. ನಾನು ಅಮರನಾದೆ.
ಇಂದು ಬುನಾದಿಗೇ ಬೆಳಕು ಪಸರಿಸಿದೆ.”

* * * *

೫. ಜ್ಞಾನೋದಯ ಪಥ

ಇದುವರೆಗೆ ಹರಿದುಬಂದಿರುವ ‘ಗಾಥಾ’ದಲ್ಲಿ ಐದುಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಭಂಗಗಳಿವೆ. ಅಭಂಗವೆಂದರೆ ಭಂಗವಿಲ್ಲದ್ದು, ತೊಡಕಿಲ್ಲದ್ದು, ಅವಿಭಾಜ್ಯ, ನಿಶ್ಚೇಷ. ಅವು ಎಲ್ಲ ಗಾತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಇವೆ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳೂ, ಐತಿಹ್ಯಗಳೂ, ಸಂದರ್ಭಗಳೂ, ವಿಚಾರಗಳೂ, ಚಿಂತನೆಗಳೂ, ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳೂ, ರಸಭಾವಗಳೂ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಂಸಾರಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮೂಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮೂಲಗಳು ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅನಿಶ್ಚಿತ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಹೆಚ್ಚಿನವು ಯಥಾರ್ಥವೂ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹವೂ ಎನ್ನಲಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಆವೃತ್ತಿಯಮೇಲೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಆಧಾರಪಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಛಾಯೆಯ ಪ್ರಕಾರ ವಿಂಗಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಇತರ ಆವೃತ್ತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರು ಒಬ್ಬ ಆಧುನಿಕ ರಚನಕಾರರಂತೆ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವು ಪ್ರಕಾಶಕರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬರೆದವಲ್ಲ— ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದ್ದವು, ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೇ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ರಮವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತರ್ಕ, ಸೂತ್ರ ಬುದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಲ್ಲ. ಟಾಂಗೋರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ: “ವಾಚಕರು ತಮಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.” ಪ್ರಸ್ತುತ ನಿರೂಪಣೆಗೂ ಸಹ ಈ ಸೂತ್ರವೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಹಾದಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ— ಆದರೆ— “ಎಲ್ಲ ರಸ್ತೆಗಳೂ ರೋಮ್‌ಗೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ.”

ಆಕಾಶಾತ್ ಪತಿತಂ ತೋಯಂ ಯಥಾ ಗಚ್ಛತಿ ಸಾಗರಮ್ |

ಸರ್ವ ದೇವ ನಮಸ್ಕಾರಃ ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛತಿ ||

ಪುರಾಣಗಳಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿರುವ ದೇವರೆಡೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಪಂಥಾಭಿಮಾನ ವಿಲ್ಲದ ತುಕಾರಾಮರ ಮನೋಭಾವದ ಕುರಿತು ಮುಂಚಿಯೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ.

ಅವರು ಹರಿಗೂ ಹರನಿಗೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ವಾರಣಸಿಯೂ ಪಂಥರಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮವಾಗಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಬಹಿಷ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅಂತಃಸತ್ತಕ್ಕೆ ಅವರು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. “ಕಸ್ತೂರಿ ಮೃಗವು ತನ್ನೊಳೇ ಇರುವ ಕಸ್ತೂರಿಯನ್ನು ಇಡೀ ಕಾಡನ್ನೇ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯಿಂದ ಅಲೆಯುತ್ತದೆ” ಅವರೆಂದರು. ಇನ್ನು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಮುಂಚೆ ಅವರ ‘ಗಾಥಾ’ವನ್ನೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗೀಕರಣವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಅದರ ಅಭಂಗಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ೪೬೦೨ರ ತನಕ ಇರುವವಾದರೂ (ಅನ್ಯಮೂಲಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ೩೨೨ನೂ ಸೇರಿಸಿ), ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹಳ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಅಭಂಗವೇ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತದೆ:

ಸಮಚರಣ ದೃಷ್ಟಿ ವಿಟೇವರೀ ಸಾಜಿರೀ | ತೆಥೆ ಮಾರಿಝೀ ಹರೀವೃತ್ತಿ ರಾಹೋ ||
ಆಣೀಕ ನ ಲಗೇ ಮಾಯಿಕ ಪದಾರ್ಥ | ತೆಥೆ ಮಾರಿಝೀ ಆರ್ತ ನಕೋ ದೇವಾ ||
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕ ಪದೇ ದುಃಖಾಚೀ ಶಿರಾಣೀ | ತೆಥೆ ದುಶ್ಚಿತ ರ್ಪಾಣೀ ಜಡೋ ದೇಸಿ ||
ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ತ್ಯಾಚಿ ಕಳಲೇ ಆಮ್ಹಾ ಮರ್ಮ್ಸ | ಚಿ ಚಿ ಕರ್ಮಧರ್ಮ ನಾಶವಂತಸ ||

ಸಂಖ್ಯೆ ೪೦೬೯ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ:

ವೇದ ಅನಂತ ಬೋಲಿಲಾ |
ಅರ್ಥ ಇತಕಾಜೇ ಸಾಧಿಲಾ ||
ವಿಲೋಬಾಶಿ ಶರಣ ಜಾವೇ |
ನಿಜನಿಷ್ಠಾ ನಾಮ ಗಾವೆ ||
ಸರಳ ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಚಾ ವಿಚಾರ |
ಅಂತೀ ಇತಕಾಚಿ ನಿರ್ಧಾರ ||
ಅಶರಾಪುರಾಣೀ ಸಿದ್ಧಾಂತಸ |
ತುಕಾಮ್ಹಣಿ ಹಾಚಿ ಹೇತಸ ||

ಸಂಖ್ಯೆ ೪೫೦೩ರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ:

ಓಂ ತಥ್ಯದಿತಿ ಸೂತ್ರಾಚಿ ಸಾರ | ಕೃಪೇಚಾ ಸಾಗಸರಸ ಪಾಂಡುರಂಗಸ ||
ಹರಿಃ ಓಂ ಸಹಿತ ಉದತಸ ಅನಾದತಸ | ಪ್ರಚುರೀಶ್ವರಾ ಸಹಿತ ಪಾಂಡುರಂಗ ||
ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹಿತಾ ಹೋಉನೀ ನಿರಾಳ | ವೇದಾಚಿ ತೇ ಮೂಲ ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ||

ಈ ಮೂರು ಅಭಂಗಗಳು, ವಿಮೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ತುಕಾರಾಮರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಜಾಡನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಕಣ್ತುಂಬುವ ವಿಠಲಮೂರ್ತಿಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಶ್ವರವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡ. ದೈವೀ ಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಸಹ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಮೂಲವೇ; “ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನಾನಿದರ ಎಲ್ಲ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತೆ; ಯಾವುದು ವಿಧಾಯಕ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ ಅದೆಲ್ಲ ನಶ್ವರ.”

ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಅರಹುತ್ತಾರೆ: “ವೇದಗಳು ಬಹು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಸೂಚಿಸುವ ಭಾವ, ವಿಠಲನಲ್ಲಿ ಶರಣ. ಇದೇ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳ ಸಾರಾಂಶ.”

ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಓಂ ತತ್ ಸತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಸಾರವೂ, ಎತ್ತರದ ಮತ್ತು ತಗ್ಗಿನ ಸ್ವರಗಳೂ, ಈಶ್ವರಾರಾಧನೆಯೂ, ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹಿತವೂ— ಇವೂ, ಇಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೂ, ಎಲ್ಲವೂ ಪಾಂಡುರಂಗನೇ.”

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ‘ದೈವಭಕ್ತಿ’ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ತೀರ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ದರ್ಶನವು ತುಕಾರಾಮರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಅರಿಯಲು ಅವರ ‘ಗಾಥಾ’ವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಬೇಕೇ ವಿನಃ ಅಲ್ಲೆಂದು—ಇಲ್ಲೆಂದು ಅಭಂಗಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಅವರದ್ದೇ ಹುರುಪಿನ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ: “ತುಕಾ ಮ್ಹಣೆ ಸಾರ ಘ್ಯಾವೇ | ಮನೇ ಹರಿರೂಪ ಹ್ವಾವೆ ||” ತುಕಾ ನುಡಿವ: ಸಾರವನ್ನು ಹೀರಿಕೋ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗು.” ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿತ.

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿ

ದೇವರನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಭಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭಮಾರ್ಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪದೇಪದೇ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ತುಂಬಲಾಗಿ ನಾವೆಷ್ಟು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇವೆಂದರೆ ಅದರ ಯಥಾರ್ಥ ಪರಿಯನ್ನೇ ನಾವು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಔಪಚಾರಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೇ ತುಂಬಿದ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ, ಭಜನೆಗೆ ತೊಡಗಿ, ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಉಪವಾಸಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ, ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯು ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬರಿದಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಬದುಕಿಗೂ, ನಡವಳಿಕೆಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಮುಗಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ

ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು, ಸಂತರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗಳಿಂದಲೂ ನಡತೆಯಿಂದಲೂ ತೋರಿದ ನಿಜಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ದಿಕ್ಕುತಪ್ಪಿಸಲು, ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪುವ ಗ್ರಂಥಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ದಂತಕಥೆಗಳಿಂದಲೂ, 'ಗಾಥಾ'ದ ಅಸಮರ್ಪಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದಲೂ ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ನಾವು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ತುಕಾರಾಮರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಈ ಎರಡರ ಆಳಕ್ಕೂ ಇಳಿಯಬೇಕಿದೆ.

ಪ್ರಪಥಮ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೆಂದರೆ, ತುಕಾರಾಮರು ಎಚ್ಚರಿಸಿದಂತೆ, ಭಕ್ತಿ, ಜನರು ತಿಳಿದಿರುವಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಬೇಕು. ಇತರ ಸಂತರು ಸಹ ಈ ಕುರಿತು ಏನು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲು ನಾಮದೇವರ ಸಂತಸೇವಿಕೆಯಾದ ಜನಾಬಾಯಿಯ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣ:

ಭಕ್ತಿ ತೇ ಕರೀಣಸ ಇಂಗಲಾಚಿ ಖಾಯೀ | ರಿಘಾಣೆ ತ್ಯಾ ಡೋಹೀ ಕರೀಣ ಆಸೆ |
 ಭಕ್ತಿ ತೇ ಕರೀಣಸ ವಿಷಗ್ರಾಸ ಘೇಣೇ | ಉದಾಸ ಪೈ ಹೋವೆ ಜೀವೇ ಭಾವೇ ||
 ಭಕ್ತಿ ತೇ ಕರೀಣಸ ಭಕ್ತಿ ತೇ ಕರೀಣಸ | ಖಡ್ಗಾಂಚೀ ಧಾರಸ ಬಾಣಸ ನಾ ಸೋಷೀತಯಾ ||
 ಭಕ್ತಿ ತೇ ಕರೀಣಸ ವಿಚಾರೂನ ಪಾಹೆ | ಭಕ್ತಿಯೋಗೇ ಸಂತ ಸಮಾಗಮೀ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿ ||

“ಭಕ್ತಿಯು ಕಠಿಣ, ತುಂಬ ಕಠಿಣ” ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಜನಾ, “ಅದು ಸುಡುವ ಕೆಂಡವನ್ನು ನುಂಗುವಂತೆ, ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಧುಮುಕುವಂತೆ ವಿಷವನ್ನು ಉಣ್ಣುವಂತೆ, ಬದುಕೇ ಬೇಸರವಾಗುವಂತೆ, ಕತ್ತಿಯ ಅಲುಗಿನಂತೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿ; ಆದರೆ ಸಂತರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.”

ತುಕಾರಾಮರೂ ಮತ್ತೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅನ್ವೇಷಕರೂ ಸಹ ಇದನ್ನೇ ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬೆಲೆ ತೆರಬೇಕೆಂದು ಮುಚಿತ; ಮತ್ತು ಅವನೊಡ್ಡುವ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು ಸುಲಭವಲ್ಲ.

ದೇವಾಚೀ ತೇ ಖೂಣಾ ಆಲಾ ಜ್ಯಾಚ್ಚಿ ಘರಾ |
 ತ್ಯಾಚ್ಯಾ ಪಡೇ ಚಿರಾ ಮನುಷ್ಯೇಪಣಾ ||
 ದೇವಾಚೀ ತೇ ಖೂಣ ಕರಾವೇ ವಾಟೋಳೆ |
 ಆಪಣಾ ವೇಗಳೇ ಕೋಣೇ ನಾಹೀ ||
 ದೇವಾಚೀ ತೇ ಖೂಣ ಗುಂತೋ ನೇದೀ ಆಶಾ |
 ಮಮತೇಚ್ಯಾ ಪಾಶಾ ಶಿವೋ ನೇದೀ ||
 ದೇವಾಚೀ ತೇ ಖೂಣಾ ತೋಡೀ ಮಾಯಾಚಾಳೆ |

ಅಣಿ ಹೇ ಸಕಸಳ ಜಗಸ ಹರೀ ||
 ಪಹಾ ದೇವೇ ತೇಂಚಿ ಬಳಕಾವಿತಿಲೆ ಸ್ಥಳಸ |
 ತುಕ್ಯಾಚೀ ಸಕಸಳ ಚಿಹ್ನೆ ತ್ಯಾಚೀ ||

“ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಶದ ಚಿಹ್ನೆಯೆಂದರೆ” ತಮ್ಮ ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ತುಕಾರಾಮರು, “ಮಾನುಷ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮನೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಚೂರು ಮಾಡಿ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎರವು ಮಾಡಿ, ತಾನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಲ್ಲವೂ ಗೌಣವೆಂಬಂತೆ; ಯಾವುದೇ ಕಾಮನೆಗಳಿಗೂ, ನನ್ನದೆಂಬ ಕಾಲುಷ್ಯಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವೀಯ; ಅಸತ್ಯ ನುಡಿಯಲಾಗದಂತೆ ವಾಕ್ಯನ್ನೇ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ; ಭ್ರಮೆಯ, ಮಾಯಾಮೋಹದ, ತೊಡಕುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಜಗತ್ತೇ ದೇವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಮನಗಾಣಿಸುವ. ಅವನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ, ತುಕಾನೊಳಗೂ. ಇದೇ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದ ಚಿಹ್ನೆ.”

ಭಕ್ತಿಯು ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಮಾದರಿಗಳೆಂದು ಬೀಗುವ ಜನ ಈ ತೊಡಕುಗಳ ಒಳಗೆ ಆಳವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತಿಯ ಬಹಿರ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭ, ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಶಾಸನದ ನಿಷ್ಠುರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆಯೆ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದೂ ಸುಲಭ. ತುಕಾರಾಮರ ಅನೇಕ ಅಭಂಗಗಳು ಭಕ್ತರ ಈ ಅಂತರ್-ಬಹಿರ್ ಭಕ್ತಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಡೆಗೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಏಸೇ ಕೈಸೇ ರ್ಘಾಲೇ ಭೂಂಡೂ | ಕರ್ಮಕರೋನಿ ಮ್ಹಣತೀ ಸಾಧು ||
 ಅಂಗಾ ಲಾವೂನಿಯಾ ರಾಖಿ | ಡೋಳೆ ರ್ಘಾಂಕನೀ ಕರಿತೀಲಸ ಪಾಪ ||
 ದಾವುನಿ ವೈರಾಗ್ಯಾಂಚೀ ಕಳಾ | ಭೋಗೀ ವಿಷಯಾಂಚಾ ಸೋಹಳಾ ||
 ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಸಾಂಗೋ ಕಿತಿ | ಜಳೋ ತಯಾಂಚೀ ಸಂಗತೀ ||

-೪೨೧೦

ಬಳೇ ಬಾಹ್ಯಾತ್ಮಾರೇ ಸಂಪಾದಿಲೆ ಸೋಂಗ | ನಾಹೀ ಚಾಲಾ ತ್ಯಾಗಸ ಅಂತರೀಚಾ ||
 ಐಸೇ ಏತೇ ನಿತ್ಯ ಮಾರ್ಘಾ ಅನುಭವಾ | ಮನಾಸೀ ಹಾತಾವಾ ಸಮಾಚಾರಸ ||
 ಪ್ರಪಂಚಾ ಬಾಹೇರೀ ನಾಹೀ ಆಲೇ ಚಿತ್ತಸ | ಕೇಲೆ ತರೀ ನಿತ್ಯಾ ವ್ಯವಸಾಯಸ ||
 ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಭೋರುಪ್ಯಾಂಚೀ ಪರೀ | ಜಾಲೆ ಸೋಂಗ ಬರೀ ಆಂತ ಲೈಸೆ ||

-೮೬೬

“ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಆಚರಣೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಸಾಧುಗಳನ್ನು ಏನೆಂದು ಎಣಿಸಲಿ? ಮೈಗೆ ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ವೈರಾಗ್ಯದ ತೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಲೇ ವಿಷಯಲಂಪಟತ್ವದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ ಅವರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ!”

“ಹೊರಗಿನ ತೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡರು; ಆದರೆ ಒಳಗೆ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯಾಗಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ನಿತ್ಯ ಅನುಭವ. ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ. ಯಂತ್ರದ ಹಾಗೆ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕತೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

ತುಕಾರಾಮರು ತಾವು ಬೋಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. “ಬೋಲೇ ತೈಸಾ ಚಾಲೇ | ತ್ಯಾಚೀ ವಂದಾದೀ ಪಾವುಲೇ”- “ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆದವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಿಸು” ಎಂದರವರು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಗಳುಂಟು.

‘ನವವಿಧಾ ಭಕ್ತಿ |’ ತುಕಾರಾಮರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪ್ರತಿಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸಹ, ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರು. ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳ ಪೈಕಿ ಭಕ್ತಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾನುಸಂಧಾನ- ನಮ್ಮ ಆತ್ಮದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಭಾವೈಕ್ಯ- ಎಂದರು. ನಾರದ ಭಕ್ತಿಸೂತ್ರವು ಭಕ್ತಿತತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಮುಖ ಶೈಲಿಯ, ಚುಟುಕು ಕವನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರು ‘ದಾಸ ಬೋಧ’ದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತುಕಾರಾಮರು ಅವರ ಸಮಕಾಲೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ಏಕನಾಥರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಗುಣ ಸ್ವರೂಪ ಸಮರ್ಥ ಭರ್ತಾ | ನಿಘೋನ ಗೇಲಿಯಾ ತತ್ವತಾ ||

ತ್ಯಾಲಾಗೀ ತಳಮಳೀ ಕಾಮತಾ | ತೈಷೀ ಕಳವಳತಾ ಚೇ ಉತೀ ||

ತ್ಯಾ ನಾವಸ ಗಾ ಮಾರ್ಘೀ ಭಕ್ತೀ | ಉದ್ಧವಾ ಚಾಣಾ ನಿಶ್ಚಿತೀ ||

ಇದರರ್ಥ: “ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಗುಣವಂತ, ಚೆಲುವ, ಸಮರ್ಥ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯನಾದ ಪತಿಯು ಬಳಿಯಿಲ್ಲದಾಗ ತಪಿಸುವ ಪತ್ನಿಯೊಬ್ಬಳ ಉದ್ವಿಗ್ನ ವಿರಹದಂತೆ:”

ತುಕಾರಾಮರು ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದ ಮೀನಿನ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ:

“ಜೀವನಾವಾಂಚೋನೀ ಮಾಸೋಳೀ ||”

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತರಾಗಲು ತುಕಾರಾಮರು ಏರಿದ ಹಂತಗಳು ‘ಗಾಥಾ’ದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕನಾಥರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಗತಿಯನ್ನೇ ಅವು ಅನುಸರಿಸಿದವು.

ಹೃದಯೀ ಮಾರ್ಘೀ ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಸ | ಮುಖೀ ಮಾರ್ಘೀ ನಾಮಕೀರ್ತನ |

ಶ್ರವಣೀ ಮಾರ್ಘೀ ಕಥಾಶ್ರವಣ | ಕರೀ ಮದರ್ಚನ ಸರ್ವದಾ ||

ನಯನೀ ಮಮ ಮೂರ್ತಿದರ್ಶನ | ಚರಣೀ ಮದಲೆಯಂ ಗಮನ |

ರಸನೀ ಮಮ ತೀರ್ಥಪ್ರಾಶನ | ಮತ್ತಸಾದ ಭೋಜನ ಅತ್ಯಾದರ ||

ಸಾಷ್ಟಾಂಗೀ ಮಜಜೀ ನಮನ | ಆಹ್ಲಾದೇ ಮದ್ಭಕ್ತಾ ಆಲಿಂಗನ |

ಸಘ್ನೇಮ ಮಾರ್ಘೀ ಸೇವೇವೀಣ | ರಿತಾ ಅರ್ಧಕ್ಷಣ ಜಾಲೂ ನೇದೀ ||

“ಹೃದಯನಲ್ಲಿ, ನಿರಂತರ ನನ್ನ ಧ್ಯಾನ; ಅಧರಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಮಜಪ; ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿನ್ನ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಮೂಡುತ್ತಿರಲಿ; ಕರಗಳು ನನ್ನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲಿ, ಕಣ್ಣು ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿರಲಿ; ಪಾದಗಳ ನನ್ನ ಆಲಯದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಜಿಹ್ವೆಯು ತೀರ್ಥಪ್ರಸಾದಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿರಲಿ; ನನ್ನೆದುರು ಸಾಷ್ಟಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಮಿಸುತ್ತ, ನನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಮುದದಿಂದ ಆಲಂಗಿಸುತ್ತಿರಲಿ; ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಸೇವೆಯಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಕಳೆಯಲು ಬಿಡೆನನ್ನುತ”- ಇದು ಸ್ವತಃ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಕಥನವು ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ:

ಐಸೀ ಸೇವಾ ಕರಿತಾ ಪಾಹೇ ಹೋ | ಸರ್ವ ಭೂತೀ ದೇಖೇ ಮದ್ಭಾವೋ |

ಹಾ ಸರ್ವ ಧರ್ಮಾ ಮಾಜೀ ರಾವೋ | ತಥೆ ಅಪಾರೋ ಕದಾ ನ ರಿಘೆ ||

ಸರ್ವ ಭೂತೀ ಮಾರ್ಘೀ ದರ್ಶನ | ತೇಂವ್ತಾ ವೈರಾಗ್ಯ ಪೊಸಂಡೆ ಪೂರ್ಣ |

ತಥೆ ಸಹಜ ಉಲೆ ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನ | ದೇಹಾಭಿಮಾನಚ್ಛೇದಿಕ ||

ಸಂಸಾರ ಮಾಯಿಕ ರಚನಾ | ಸತ್ಯತ್ವೇ ಕಳಲೆ ಜ್ಯಾಚ್ಯಾಮನಾ |

ತೇ ಮನಚೀ ಲಾಚಿ ಮನಪಣಾ | ವಿಜ್ಞಾನ ಜಾಣಾ ತ್ಯಾ ನಾವಸ ||

(ಏಕನಾಥೀ ಭಾಗವತ)

“ಇಂತು ನನ್ನ ಸೇವಿಸುತ್ತಲಿ, ಭಕ್ತನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಕಾಣುವನು. ಇದೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಪತ್ತೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವಾಗ, ನಿಜವೈರಾಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಜ್ಞಾನವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ದೇಹಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಅಳಿದು, ಎಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಭ್ರಾಮಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನರಿತವನು, ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಸಾಧಾರಣ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲುವನು. ಇದುವೇ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನ.”

ಏಕನಾಥರಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಈ ಸಾಲುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ತುಕಾರಾಮರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತುಕಾರಾಮರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲೂ ಏನಾಗಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಂಚೆಯೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ದಂತಿರುವ ಏಕನಾಥರ ಸಮೃದ್ಧ ಬರಹಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಒಂದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಏಕನಾಥರು ಬಹುಶೃತರೂ, ಬಹುಮುಖಿಯೂ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಲಾವಿದರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರ ಗುಣ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಬೋಧನೆಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತುಕಾರಾಮರ ಗ್ರಾಮ್ಯ ನುಡಿ ಕಟ್ಟಿನ 'ಗಾಥಾ'ವು ಏಕನಾಥರ ರಚನೆಗಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪ ಎನ್ನುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರ ಸ್ತೂರ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಾನುಭವದ ನೇರ ವಿಪುಲ ನಿರರ್ಶನ ಅದರಲ್ಲಿದೆ. ಎರವಲು ಅಥವಾ ಅನುಕರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂಥ ಏನೂ ಸಹ ಗಾಥಾದಲ್ಲಿಲ್ಲ- ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಭಂಗಗಳು ಅಥವಾ ಓವಿಗಳು ಪದಶಃ ನಿರೂಪಣೆಗಳಂತೆ ಕಂಡರೂ ಸಹ.

ತುಕಾರಾಮರು ತಮ್ಮ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಆರಂಭಿಸಿದರು- ಮೇಸ್ತ್ರಿಯಾಗಿಯೂ ಕೈಕೆಲಸಗಾರ ನಾಗಿಯೂ ದೇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತ- ದುಡಿಮೆಯೇ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಎಂಬಂತೆ. ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸರು ಹೇಳುವಂತೆ:

ದೇನ ಪಾಹಾವಯಾ ಕಾರಣೇ | ದೇಲುಲೇ ಲಾಗತೀ ಪಾಹಾಣೇ ||
 ಕೋಡಿ. ತರೀ ದೇವುಲಾಚ್ಯಾ ಗುಣೇ | ದೇವ ಪ್ರಗಟೆ ||
 ದೇಲುಲೆ ಮ್ಹಣೆಜಿ ನಾನಾ ಶರೀರೇ | ತೆಥೆ ರಾಹಿಜಿ ಜೀವೇಶ್ವರೇ ||
 ನಾನಾ ಶರೀರೇ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರೇ | ಅನಂತ ಭೇಟೀ ||...
 ವಿವೇಕಯೋಗೇ ಸಕಳ ಪ್ರಯೋಗ | ಕರೀತ ಜಾವೆ ||

ದೇವರನ್ನು ಕಾಣಲು ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಅವಶ್ಯ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅದಂತೋ, ದೇವರು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ. ದೇಗುಲಗಳೆಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇವರು ನೆಲೆಸಿರುವಂಥ ದೇಹಗಳು, ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನಿಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತಾನೆ... ವಿವೇಕಯುಕ್ತ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ನಾವು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು."

ತುಕಾರಾಮರು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಇದನ್ನೇ. ಅವರು ದೇಹವನ್ನು ಒಳಹೊರಗೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇಗುಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ದೇವರನ್ನು ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲೂ ಕಾಣತೊಡಗಿದರು. "ಭೂತೀ ಭಗವಂತಸ್ಸ" ಕೊನೆಗೆ ವಿಶ್ವದೊಡನೆ ಐಕ್ಯತೆಗೆ ತಲುಪಿದರು.

|| ವಿಶ್ವೇ ವಿಶ್ವಂಭರಂ | ಅವಘೆ ದೇವಸ ||

* * * *

೬. ತುಕಾರಾಮರ ಧರ್ಮ

ಇದೀಗ ನಾವು ವಿಷಯದ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದೆವು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನಂತೆಯೇ ತುಕಾರಾಮರೂ ಸಹ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಜೀವನವೂ ಮತ್ತು 'ಗಾಥಾ'ವೂ, ಸಮಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗೂಢವಾಗಿದ್ದು, ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ, ಸರಳ, ತಾತ್ವಿಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವವರಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿದೆ.

ತುಕಾರಾಮರು ಮೂರ್ತಿಪೂಜಾನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೇ? ಅವರು ಸಗುಣಾರಾಧಕರೇ ಅಥವಾ ನಿರ್ಗುಣಾರಾಧಕರೇ? ಅಥವಾ ಎರಡರ ಸ್ವಯಂ ವಿರೋಧಿ ಮಿಶ್ರಣವೇ? ಅವರು ಜಗತ್ತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ, ಅಸಾಂಘಿಕ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ? ಅವರು ಯೋಗಿ ಆಗಿದ್ದರೇ? ಈ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಸಂದಿಗ್ಧರಹಿತ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಔಚಿತ್ಯ ವೆಂದರೆ, ಅವರ ಜೀವನವನ್ನೂ ಗಾಥವನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು.

ವಿಠಲನೇ ಅವರ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ; ಅವರು ಅವನಿಗಾಗಿಯೇ ಬದುಕಿದ್ದರು; ಅವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು; ಅವನ ಕುರಿತು ಮಾತ್ರವೇ ಮಾತನಾಡಿದರು; ಅವರ ಮನಸ್ಸೂ ಹೃದಯವೂ ವಿಠಲನನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಪಂಥರಾಪುರದ ವಿಠಲನ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತೀವ ಮೋಹಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಪದೇ ಪದೇ ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ರೂಪದ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುವ ಅಭಂಗಗಳು ನೂರಾರು ಇವೆ. ಅವು ಮೂರ್ತಿಪೂಜಾನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಆರಂಭದ ಹಂತಗಳಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲ, ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಅವರು ಅದನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಾರಾಧನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೂ ಸಹ, ಅವರು ಖಂಡನಾತ್ಮಕ ವಾಗಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾದ ಪ್ರಥಮ ವಿಠಲದರ್ಶನವೂ ನಿರಾಕಾರ ಸನ್ನಿಧಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ದರ್ಶನದ ಕುರಿತು ಅವರ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಅವರ ಜ್ಞಾನೋದಯದ ಪಾರಮ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತಿದೆ.

“ಪಂಧರಾ ದಿವಸಾ ಮಾಜೀ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಚಾಲಾ | ವಿಶೋಬಾ ಭೇಟಲಾ ನಿರಾಕಾರ ||
ದೀಪಕೀ ಕರ್ಪೂರ ಕೈಸಾ ತೋ ನಿರಾಲಾ | ತೈಸಾ ದೇಹ ಚಾಲಾ ತುಕ್ವಾಮಣಿ ||”

—೪೩೫೪

“ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲಿ ವಿಠಲನು ನಿರಾಕಾರನಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದನು... ತುಕಾ ನುಡಿವ, ದೇಹವು ಅವನಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾಯಿತು, ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುವಾಗ ಕರ್ಪೂರವೂ ಜ್ವಾಲೆಯೂ ಭಿನ್ನವಲ್ಲದಂತೆ.” “ಗಾಥಾ”ದ ಮುಂದಣ ಪದ್ಯವೂ ಸಹ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ:

“ಅಜ್ಞಾನ ಹಾ ದೇಹ ಸ್ವರೂಪೀ ಮಿದಲಾ | ಸರ್ವ ವೊಸಾವಲಾ ದೇಹಪಾತಕ ||
ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪಾಚೀ ಸಾಂಗಡ ಮಿಳಾಲೀ | ಅಂತರೀ ಪಾಹಿಲೀ ಜ್ಞಾನಚ್ಯೋತೀ ||
ತುಕಾಮ್ಹಣಿ ಚಿತ್ತಸ್ವರೂಪೀ ರಾಹಿಲೀ | ದೇಹ ವಿಸಾವಲೆ ತುರ್ಯಾಪಾಯೀ ||

—೪೩೫೫

ಅಜ್ಞಾನದ ಈ ದೇಹ ಆತ್ಮದಲಿ ಕರಗಿಹೋಯಿತು; ದೇಹಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಯೇಷವಾಯ್ತು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ ನಾ ಕಂಡೆ ನನ್ನೊಳಗೆ ಜ್ಞಾನಚ್ಯೋತಿ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಚಿತ್ತಸ್ವರೂಪನಾಗುಳಿದೆ, ದೇಹ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟೆ!” ಈ ಅನುಭವವು ದ್ವೈತವೇ, ಅದ್ವೈತವೆ? ಅದ್ವೈತವಾದರೆ, ಇಂಥ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ನಂತರವೂ ತುಕಾರಾಮರು ಏಕೆ ಓರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ ದ್ವೈತಿ ಭಕ್ತನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರು? ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯ ರೀತಿಗಳು ವಿವರಿಸಬೇಕಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸುಪರಿಚಿತವೇ; ಅದನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವ ನೂರಾರು ಅಭಂಗಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತುಕಾರಾಮರೇ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಾಪಯಾಸಾಠೀ | ಕರಣೇ ಆಟೀ ಆಮ್ಹಾಸೀ ||
ವಾಚಾ ಬೋಲೇ ವೇದ ನೀತೀ | ಕರೂ ಸಂತೀ ಕೇಲೇ ತೇ ||
ನ ಬಾಣತಾ ಸ್ಥಿತೀ ಅಂಗೀ | ಕರ್ಮತ್ಯಾಗೀ ಲಂಡಕ ತೋ ||”

—೨೬೦

“ಆಮ್ಹೀ ವೈಕುಂಠವಾಸೀ | ಆಲೋ ಯಾಚೀ ಕಾರಣಾಸೀ ||
ಬೋಲಿಲೇ ಚೀ ಶ್ರುಷೀ | ಸಾಚಕ ಭಾವೇ ವರ್ತಾವಯಾ ||
ಅರ್ಥಲೋಪಲೀ ಪುರಾಣೇ | ನಾಶ ಕೇಲಾ ಶಬ್ದಜ್ಞಾನೇ ||
ವಿಷಯ ಲೋಭೀ ಮನಕ | ಸಾಧನೇ ಬುಡವಿಲೀಕ ||

ಪಿಟೂ ಭಕ್ತಚಾ ಡಾಂಗೋರಾ | ಕಳಿಕಾಳಾಸೀ ದರಾರಾ ||
ತುಕಾಮ್ಹಣಿ ಕರಾ | ಜಯಜಯಕಾರ ಆನಂದೇ ||”

—೫೨೦

“ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಾವಿದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಪುನರುಚ್ಚರಿಸುತ್ತೇವೆ; ಸಂತರು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವವರೆಗೂ, ಕರ್ಮತ್ಯಾಗವು ಲಂಚತನವಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತೇನಲ್ಲ.” “ನಾವು, ವೈಕುಂಠವಾಸಿಗಳು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಅದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ. ಋಷಿಗಳು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೃತಿಗಳಿಸಲು, ಪುರಾಣಗಳು ತಮ್ಮ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ; ವಾಚಾಳತನವು ತೀವ್ರ ಹಾನಿ ಮಾಡಿದೆ. ವಿಷಯಲೋಭವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಸುಳಿಸಿತು. ಈ ಯುಗದ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಮಾರಕವಾಗುವಂಥ ಭಕ್ತಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಘೋಷಿಸಲು ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ವಿಜಯೋತ್ಸಾಹದಲಿ, ಜಯ ಜಯವಾಗಲಿ!”

ವಿಠಲನಡೆಗೆ ತುಕಾರಾಮರ ಆರಾಧನೆಯೂ ವೈಭವೀಕರಣವೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಯ ಅತಿನಿಷ್ಠರ ನಿಯತಕ್ರಮಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಲೋಹದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪಾತ್ರವಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಭಕ್ತಿಯ ನಿಜಗುಣವು, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ, ಭಗವಂತನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ, ಹೃದಯದ ಅಕೃತಿಮ ಶರಣಾಗತಿಯೇ ಎಂದು ಬಲ್ಲವ ರಾಗಿದ್ದರು.

ವಿಷ್ಣು ಕೇಲಾ ಪಾಪಾಣಾಚಾ | ವಿಷ್ಣು ಕೇಲಾ ವಿಷ್ಣೂ ಸೀ ||
ಪಾಪಾಣ ರಾಹಿಲಾ ಪಾಪಾಣಾಚಿ ||

“ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮೂರುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆರಾಧನೆಯು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತದೆ, ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲಾಗುಳಿಯುತ್ತದೆ.” ಅದು ನಿಸ್ತಂತು ಪ್ರಸಾರಕದಂತೆ; ಸಂದೇಶವು ಅದರ ಮೂಲಕ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಸಾಧನವು ಬರಿ ಯಂತ್ರವಾಗುಳಿಯುತ್ತದೆ. ರೂಢಿಗತ ಪೂಜಾ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮೂಲೋದ್ದೇಶದ ಕುರಿತ ತಿಳಿಯಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ:

“ಅವಘ್ಯಾ ದಶಾ ಯೇಣೇ ಸಾಧತೀ | ಮುಖ್ಯ ಉಪಾಸನಾ ಸಗುಣಭಕ್ತಿ ||
ಪ್ರಗಟಿ ಹೃದಯೇಚೀ ಮೂರ್ತೀ | ಭಾವಶುದ್ಧಿ, ಚಾಣೋನಿಯಾ ||
ಬೀಜ ಅಣೇ ಫಳಕ ಹರೀಚಿ ನಾಮ | ಸರಳ ಪುಣ್ಯ ಸಕಳ ಧರ್ಮ ||
ಸಕಳಾ ಕಳಾಚೀ ಹೇ ಮರ್ಮ | ನಿಹಾರೀ ಶ್ರಮಕ ಸಕಳ ಹೀ ||

ಚಿಥೆ ಕೀರ್ತನ ಹೇ ನಾಮಘೋಷಃ | ಕರಿತೀ ನಿರ್ಲಜ್ಜ ಹರೀಚಿ ದಾಸಃ ||
 ಸಕಳ ವೋಧಂಬಲೆ ರಸಃ | ತುಟತೀ ಪಾಶ ಭವಬಂಧಾಚಿ ||
 ಯೇತೀ ಅಂಗಾ ವಸತೀ ಲಕ್ಷಣೆ | ಅಂತರೀ ದೇವೇ ಧರೀಲೇ ಕಾಣೇ ||
 ಆಪಣಚೀ ತಯಾಚಿ ಗುಣ | ಜಾಣೆ ಯೇಣೇ ಖುಟೀ ವಸೀಚಿ ||
 ನ ಲಗೆ ಸಾಂಡಾವಾ ಆಶ್ರಮ | ಉಪಜತೆ ಕುಳೀಚೀ ಧರ್ಮಃ ||
 ಆಹಿಕ ನ ಕರಾವೆ ಶ್ರಮ | ಏಕ ಪುರೇ ನಾಮ ವಿತೋಬಾಚಿ ||
 ವೇದಪುರುಷ ನಾರಾಯಣ | ಯೋಗಿಯಾಂಚಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಶೂನ್ಯ ||
 ಮುಕ್ತಾ ಆತ್ಮಾ ಪರಿಪೂರ್ಣ | ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಸಗುಣ ಭೋಳ್ಯಾ ಆಮ್ತಾ ||”

-೬೪೫

“ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉಪಾಸನೆಯ ಮುಖ್ಯ ರೀತಿ ಸಗುಣಭಕ್ತಿ. ಭಾವಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಳೆದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಫಲವೂ ಬೀಜವೂ ಎರಡೂ ಹರಿಯ ನಾಮಗಳೇ. ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವೂ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮವೂ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳ ಮರ್ಮ. ಎಲ್ಲ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಅದು ನಿವಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಲಜ್ಜೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಹರಿನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾನಂದವಿದೆ; ಭವಬಂಧನಗಳೆಲ್ಲ ಕಡಿದು ಹೋಗಲಿವೆ. ಭಗವಂತನ ವಶವಾದಾಗ ದಿವ್ಯಗುಣಗಳು ಬಂದು ಸೇರುವವು. ಪುನರ್ಜನ್ಮಗಳ ಸುಳಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಸಿಗುವುದು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಂದ, ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ; ಶ್ರಮವೇ ಪಡಬೇಕಿಲ್ಲ. ವಿಠಲನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು. ವೇದಪುರುಷನಾದ ನಾರಾಯಣನೂ, ಯೋಗಿಗಳ ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಎಲ್ಲ ಶೂನ್ಯ. ಮುಕ್ತ ಆತ್ಮನೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಸಗುಣ ಭಗವಂತನೇ ನಮ್ಮಂಥ ಸರಳ ಜನರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ.”

ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ಕಾಯ ತೋ ವಿವಾದ ಅಸೋ ಭೇದಾಭೇದಃ | ಸಾಧಾ ಪರಮಾನಂದ ಏಕಾ ಭಾವೆ ||
 -೩೧೪೨

“ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣ ಜಯಾಚೀ ಹೀ ಅಂಗೆ | ತೋಚಿ ಆಮ್ತಾಸಂಗೆ ಕ್ರೀಡಾ ಕರೀ ||

-೨೯೫

“ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಭಕ್ತಿ ಭಾವ | ಹಾಚಿ ದೇವಾಚಾಹಿ ದೇವಃ ||”

-೨೧೦೩

“ಆಮೂಚಿಯಾ ಭಾವೆ ತುಜ ದೇವಪರ್ಣಃ | ಹೆ ಕಾ ವಿಸರೋನ ರಾಹಿಲಾಸೀ ||”

-೨೯೪೬

ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣಗಳ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ತುಕಾರಾಮರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: “ಭೇದಭಾವಗಳ ಕುರಿತು ಏಕೀ ಕಿತ್ತಾಟ? ಏಕತ್ವದ ಆನಂದದಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿ.” “ಒಮ್ಮೆಲೇ ಸಗುಣನೂ ನಿರ್ಗುಣನೂ ಯಾರಾಗಿದ್ದಾನೋ ಅವನು ನಮಗಿನ್ನು ಆಟವಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.” “ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಭಕ್ತಿಭಾವವೇ ದೈವಗಳ ದೈವ.” “ನಮ್ಮ ಭಾವವೇ ನಿನಗೆ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ ವಿಠಲ, ಏಕದನು ಮರೆವೆ?”

ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಓರ್ವ ಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾನಿಷ್ಠರಿಂದ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾವವೆಂದರೆ ನಂಬುಗೆ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವ (ಅದರ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಪದ ‘ಅಭಾವ’ ಎಂದರೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆ). ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಮನೋಭಾವದ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಭಾವನೆ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಪನೆ. ದೇವರು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ. “ವಿಶ್ವಾಸ, ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಗ್ರಹಿಸು, ಎಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗದೋ ಅಲ್ಲಿ ನಂಬಿ ನಡೆ! ಪ್ರಮಾಣವು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲ ತರ್ಕಕ್ಕೂ ಅತೀತನು.”

“ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ, ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ ||”

ತುಕಾರಾಮರ ಧರ್ಮವು, ಆ ಶಬ್ದವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಬಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅವರು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಶಬ್ದಚೀ ಹಾ ದೇವ | ಶಬ್ದೇಚಿ ಗೌರವ ಪೂಜಾ ಕರೂ ||

-೩೩೯೬

“ತುಕಾ ಸಾರುವ, ಶಬ್ದವೇ ದೇವರು, ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ.

“ಶಬ್ದವು ಮೊದಲಿತ್ತು.

ಶಬ್ದವು ದೇವರೊಡಗಿತ್ತು.

ಶಬ್ದವೇ ದೇವರು.”

-(ಸಂತಜಾನ್)

ಮುಂದಕ್ಕೆ ತುಕಾರಾಮರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ಅಂತರೀಚೀ ಧ್ಯಾನಃ | ಮುಖ್ಯ ಯಾ ನಾವೇ ಪೂಜನ ||

ಈ ರೀತಿಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಏಕನಾಥರು ಈ ಅಭಂಗದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ದೇವಪೂಜೆ ತೇವಿತಾ ಭಾವೋ | ತೋ ಸ್ವಯೇಚಿ ರ್ಘಾಲಾ ದೇವೋ ||
 ಆತಾ ಕೈ ಸೆನಿ ಪೂಜಾ ದೇವಾ | ಮಾರ್ಘೀ ಮಜ ಹೋತಸೆ ಸೇವಾ ||
 ಅನ್ನ ಗಂಧ ಧೂಪ ದೀಪ | ತೇ ಹೀ ಮಾರ್ಘೇಚೀ ಸ್ವರೂಪಃ ||
 ಏಕಾ ಜನಾರ್ದನೀ ಕರೀ ಪೂಜಾ | ತೇಥ ಪೂಜ್ಯ ಪೂಜಕ ನಾಹೀ ದುಜಾ ||”

ತುಕಾರಾಮರೂ ಇಂಥ ಮನೋಭಾವವನ್ನೇ ಪಡೆದಿದ್ದರೆನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲಾಗದು. ಸಮಾನಾಂತರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ‘ಗಾಥಾ’ದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಡಿವೆ. ಏಕನಾಥರಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ.

“ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದಾಗ, “ಏಕನಾಥರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ, “ನಾನೇ ದೇವರಾಗುವೆ. ಇನ್ನು ಎಂತು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ, ದೇವಾ? ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡತಾಂಗುವುದಲ್ಲ! ಎಲ್ಲ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ನಾನೇ ಆಗಿಬಿಡುವೆನು. ಏಕಾ-ಜನಾರ್ದನನಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನೂ ಪೂಜಕನೂ ಒಂದೇ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ.”

ತುಕಾರಾಮರಿಂದ, ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ:

ಧ್ಯಾನೀ ಧ್ಯಾತಾ ಪಂಥರೀರಾಯಾ | ಮನಾಸಹಿತ ಪಾಲಟಿ ಕಾಯಾ ||
 ತಥ ಬೋಲಾ ಕೈಂಚಿ ಉರೀ | ಮಾರ್ಘೀ ಮೀ ಪೂಣ ಜಾಲಾ ಹರೀ ||
 ಚೈತನ್ಯೇ ಪಡತಾ ಮೀರೀ | ದಿಸೆ ಹರಿರೂಪ ಅವಧೀ ಸೃಷ್ಟೀ |
 ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಸಾಂಗೋ ಕಾಯ | ಏಕಾ ಏಕೀ ಹರಿ ವೃತ್ತಿಮಯ ||

-೪೦೭೭

“ಪಂಥರೀರಾಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವಾಗ, ನನ್ನ ದೇಹವೂ ಮನವೂ ರೂಪಾಂತರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ ! ಇನ್ನು ಪದಗಳೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ನನ್ನ ನಾನತ್ವವೇ ಹರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಲೀನವಾದಾಗ, ಸಕಲದೃಷ್ಟಿಯೂ ಹರಿರೂಪ ಧರಿಸುತ್ತಿದೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ನನ್ನ ಚೈತನ್ಯವೇ ಹರಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಯ್ತು.”

* * * *

೭. ತುಕಾರಾಮರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗ- ಇದರ ಅರ್ಥವೂ ‘ಭಕ್ತಿ’ ಎಂಬುದೂ ಒಂದೇ ಎನ್ನಬಹುದು. “ಭಕ್ತಾಂಚಾ ಮಹಿಮಾ ಭಕ್ತಜೀ ಜಾಣೆ” ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ‘ಭಕ್ತ’ನನ್ನು, ತುಕಾರಾಮರಂಥ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗಿಯನ್ನು, ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಓರ್ವ ಸಂತನನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಓರ್ವ ಸಂತನೇ ಆಗಬೇಕು. ಇದನ್ನೇ ‘ಸಮಗ್ರ ಸಮತೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನ’ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಕರೆದರು. ಈ ರೀತಿಯ ಅರಿವನ್ನು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಅಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಅಭಂಗ’ ಎಂದರೆ ಅವಿಭಾಜ್ಯ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗಾನುಭವವೂ ಅದ್ವೈತವೇ.

ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೂ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗಾನು ಭವಗಳೇ. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಬಾಹ್ಯಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅಪಕ್ವವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೂವಿಗೆ ಪರಿಮಳವೆಂತೋ, ಜ್ಞಾನಿಗೇ ಬೆಳಕೆಂತೋ, ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂತೆಯೇ. ತುಕಾರಾಮರು ಮಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಸಂತರೊಡನೆ ಇದನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. ದೀಪವು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಬತ್ತಿಯನ್ನು ತೈಲವನ್ನೂ ಪೊರೆದರು. ಈ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿ ನೀಡಬಹುದಾದಂಥ ಬೆಳಕು, ಆಗ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಪಂಥರಿಯು ದೀಪವೂ, ವಿಠಲನು ಬತ್ತಿಯೂ, ಭಕ್ತಿಭಾವವು ತೈಲವೂ ಮತ್ತು ಸಂತರ ಸಹವಾಸ ದೀಪವು ಬೆಳಗಲು ಪ್ರಾಣವಾಯುವೂ ಆದವು. ಜನರು ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಂತರು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಗಳು ಕನಸುಗಳಾಗಲಿ ಭ್ರಾಂತಿಗಳಾಗಲಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷದ ಉದ್ಗಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸತ್ಯದ ತಿರುಳನ್ನು ಅವಿಶ್ವಾಸಿಗಳು ಕಾಣದಾದರು. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗವೂ ಭಕ್ತಿಯೂ ಅಂಥಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು, ಭಗವಂತನ ನಾಮಬಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಸಂತರೂ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ:

ಏಕನಾಥರು ಹೀಗೆ ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ:

“ಸ್ಮರಣ ತೇಂಚಿ ಮುಕ್ತಿ | ವಿಸ್ಮರಣ ತೇಂಚಿ ಅಧೋಗತಿ ||

ನಾಮಾಚಾ ಉಚ್ಚಾರ್ಸ ಮುಖ್ಯ ಹೇಚಿ ಭಕ್ತಿ ||

ಏಕಾ ಜನಾರ್ದನೀ ವಿರಕ್ತೀ ತೇಣೇ ಜೋಡೇ ||”

“ಅವನ ಸ್ಮರಣೆಯೇ ಮುಕ್ತಿ, ವಿಸ್ಮರಣವೇ ಅಧೋಗತಿ. ನಾಮೋಚ್ಚರಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಭಕ್ತಿ; ಅದರಿಂದಲೇ ವಿರಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯ.”

ತುಕಾರಾಮರು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಭಾವಪರವಶರಾಗುತ್ತಾರೆ:

“ಲಾಗಲೇ ಭರತೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಾಹಿ ವರತೆ ||

ಝಾಲಾ ಹರಿನಾಮಾಚಾ ತಾರಾ | ಪೀಡ ಲಾಗಲೇ ಫರಾರಾ ||”

-೩೩೧೨

“ವೇದ ಅನಂತ ಬೋಲಿಲಾ| ಅರ್ಥ ಇತುಕಾಚಿ ಸಾಧಿಲಾ ||

ವಿಶೋಬಾಸಿ ಶರಣ ಜಾವೆ | ನಿಜನಿಷ್ಠೆ ನಾಮ ಗಾವೆ ||”

-೪೦೬೯

“ನ ಕಳೆ ತೇ ಕಳೋ ಯೇಕಲ ಉಗಲೆ | ನಾಮ ಯಾ ವಿಠಲಾಚಿಯಾ ||

ನ ದಿಸೆ ತೇ ದಿಸೋ ಯೇಕಲ ಉಗಲೆ | ನಾಮ ಯಾ ವಿಠಲಾಚಿಯಾ ||

ನ ಬೋಲೋ ತೇ ಬೋಲೋ ಯೇಕಲ ಉಗಲೆ | ನಾಮ ಯಾ ವಿಠಲಾಚಿಯಾ ||

ನ ಭೇಟೀ ತೇ ಭೇಟೋ ಯೇಕಲ ಉಗಲೆ | ನಾಮ ಯಾ ವಿಠಲಾಚಿಯಾ ||

ಅಲಭ್ಯ ತೋ ಲಾಭಸ ಹೋ ಈಲ ಅಪಾರಸ| ನಾಮ ನಿರಂತರ ವಾಚಿ ||

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಆಸಕ್ತ ಜೀವಸ ಸರ್ವಭಾವೆ | ತರತೀಲ ನಾವೆ ವಿಶೋಬಾಚ್ಯಾ ||”

-೩೦೪೭

“ತಾಯೀಚಸ ಬೈಸೋನಿ ಕರಾ ಏಕ ಚಿತ್ತಸ| ಆವಡಿ ಅನಂತ ಆಳವಾವಾ ||

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹರಿ ವಿಠಲ ಕೇಶವಾ | ಮಂತ್ರ ಹಾ ಜಪಾನಾ ಸರ್ವಕಾಲ ||

ಯಾವಿಣ ಅಸತಾ ಆಹಿಕ ಸಾಧಸನಸ| ವಾಹತಸೆ ಆಣ ವಿಶೋಬಾಚೀ ||

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಸೋಪೆ ಆಹೆ ಸರ್ವಾಹುನೀ | ಶಾಹಾಣಾ ತೋ ಧಣೀ ಘೇತೋಯಥೆ||”

-೨೪೫೮

ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕಿಂತ ಎತ್ತರಕೇರುವ ಅಲೆಯೊಂದಿದೆ; ಹರಿನಾಮವೆಂಬ ಹರಿಗೋಲನ್ನು ಕಾಣು, ಪಟಹಾರುತಿದೆ. ವೇದಗಳು ಅನಂತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿವೆ; ಅದರರ್ಥ ಇಷ್ಟೆ- ವಿಶೋಬನಿಗೆ ಶರಣಾಗು, ಮತ್ತವನ ನಾಮ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡು. ಆಗ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದು ತಿಳಿವುದು, ಕಾಣದ್ದು ಕಾಣುವುದು, ಮಾತನಾಡಲಾರದವನಾದರೆ ಮಾತನಾಡುವೆ ನೀನು; ಎಂದೂ ಪಡೆಯಲಾಗದ್ದು ಸಿಗುವುದು; ಎಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲದ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆವೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ವಿಠಲನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೋಹದ ಜೀವನ ಮತ್ತು

ಭವಬಂಧನವನ್ನು ಮೀರುವೆ... ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಕೂತಲ್ಲೆ ಕೂರು. ನಿರಂತರ ಭಜಿಸು: ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ-ಹರಿ-ವಿಠಲ-ಕೇಶವ! ಇದಕ್ಕಿಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮಾರ್ಗವೊಂದಿದ್ದರೆ, ವಿಠಲನಾಣೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಇದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಸುಲಭವಾದುದು. ಜಾಣರು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು.”

ನಾಮಬಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಂತರ ನಂಬಿಕೆಯ ನೆಟ್ಟನೇರ ಅಂಗೀಕಾರದ ಘೋಷಣೆ ಇದು. ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ-ಹರಿ-ವಿಠಲ-ಕೇಶವ: ಯಾವೊಂದು ನಾಮಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕಾರಃ ಕೇಶವಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛತಿ |

ಆಧುನಿಕ ಮನಸ್ಸು ಇದೆಲ್ಲದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸದು. ಅದು ತರ್ಕದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ತರ್ಕವು ಸುಸಂಗತವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಮೀರಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು.

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಸತತ ಧ್ಯೇತಾ| ಪರಬ್ರಹ್ಮಚಿ ಆಲೆ ಹಾತಾ ||

-೩೯೮೦

ಅನುಭವೆ ಆಲೆ ಅಂಗಾ| ತೇ ಯಾ ಜಗಾ ದೇತಸೆ ||

..... ಮೂಳ ಓಲ ಅಂತರೀಜೀ ||

..... ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ದುಸರೇ ನಾಹೀ ||

-೨೪೪೫

“ತುಕಾನುಡಿವ, ಸತತವಾದ ಧ್ಯಾನವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ನಾನದನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಘೋಷಿಸುವೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಮೂಲ ಸೆಲೆಯು ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ.”

ಚೋಖಾಮೇಲಾ, ಜಲಗಾರ-ಸಂತ, ಸಾರಿದನು:

“ದೇವಾ ನಾಹೀ ರೂಪಸ, ದೇವಾ ನಾಹೀ ನಾಮಸ||”

ಮತ್ತು ನಾಮದೇವರು ಹೀಗೆಂದರು:

“ನಾಮ ತೇಚಿ ರೂಪ, ರೂಪ ತೇಚಿ ನಾಮ | ನಾಮ ರೂಪಾ ಭಿನ್ನ ನಾಹೀ ನಾಹೀ||

ಆಕಾರಲಾ ದೇವಸ ನಾಮರೂಪಾ ಆಲಾ | ಮ್ಹಣೋನಿ ಸ್ಥಾಪಿಲೆ ನಾಮ ವೇದೀ ||

ನಾಮಾ ಪರತಾ ಮಂತ್ರ ನಾಹೀ ಹೋ ಆಣಿಕಿ| ಸಾಂಗತೀ ತೇ ಮೂರ್ಖ ಜ್ಞಾನ ಹೀನಸ||

ನಾಮಾಮ್ಹಣೆ ನಾಮ ಕೇಶದ ಕೇವಸಲ | ಜಾಣತೀ ಪ್ರೇಮಸಲ ಭಕ್ತ ಭಲೆ ||”

“ಭಗವಂತನಿಗೆ ರೂಪವಿಲ್ಲ, ನಾಮವಿಲ್ಲ” ಎಂದನು ಚೋಖಾ, “ನಾಮವೇ ರೂಪ, ರೂಪವೇ ನಾಮ; ಅವೆರಡೂ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ. ದೇವರು ಆಕಾರವನ್ನು ತಳೆದು ವೇದ್ಯನಾದಾಗ ವೇದಗಳು ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವು. ನಾಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲ. ಇರುವುದೆಂದು ಹೇಳುವವರು ಮೂರ್ಖರೂ ಜ್ಞಾನಹೀನರು. ನಾಮದೇವ ನುಡಿವನು, ನಾಮವೇ ಕೇಶವ: ಪ್ರೇಮಲ ಭಕ್ತರು ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದುವವರು.”

ಸಂತರು ನಾಮಭಜನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುದಗೊಂಡರು. ಒಂದಿಗೇ ಏಕಾಂತ ಮೌನದಲಿ ಕುಳಿತು ಮನಸಾ ನಾಮಜಪ ಮಾಡಿದರು. ಜ್ಞಾನದೇವರು ಹೇಳಿದರು: “ಜ್ಞಾನದೇವ ಮೌನಃ, ಜಪಮಾಲ ಅಂತರೀ||”

“ಜ್ಞಾನದೇವನು ಮೌನವಾಗಿರುವನು; ಜಪಮಾಲವು ಅವನೊಳಗೇ ಉಂಟು” “ಪುಟ್ಟಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ತಲುಪುವುದು ಬೇಗ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಾಧಕರು. ಅವರು “ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು” ಮತ್ತು “ಮೌನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ”ಗೆ ರೂಢಿಯಾಗಿದ್ದರು. “ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿರು” ಎನ್ನುತ್ತದೆ ಸಂತ ಜಾನ್‌ರ ಸುವಾರ್ತೆ, “ಮತ್ತು ಅರಿತುಕೋ ನಾನೇ ದೇವನೆಂದು”, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶುಶೂನ್ಯಗೊಳಿಸಿ ದೇವರ ದಿವ್ಯ ಮೌನದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದಾಗ, ಆಗುತ್ತದೆ, ತನ್ನೊಡನೆ ತನ್ನ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಸರ್ಗ.”

ಡಾ. ಅಲೆಕ್ಸಿಸ್ ಕ್ಯಾರೆಲ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ: “ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮನುಷ್ಯನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿ. ಅದು ಭೂಮ್ಯಾಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಓರ್ವ ವೈದ್ಯನಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ವಿಫಲವಾದ ಬಳಿಕ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಬಲದಿಂದ, ರೋಗದಿಂದ ಮತ್ತು ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಚೇತರಿಸಿ ಕೊಂಡವರನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ... ರೇಡಿಯಂ ಧಾತುವಿನಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಬೆಳಗುವ ಸ್ವಯಂ ಜನಕ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲ... ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸೀಮಿತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಶಕ್ತಿಗಳ ಅನಂತ ಸ್ತೋತಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಾಗ, ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಪರಿಭ್ರಮಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಅಕ್ಷಯ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಶಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ನಮಗೆ ನೀಡೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾನವೀಯ ನ್ಯೂನತೆಗಳು ನೀಗಿ, ನಾವು ಉತ್ತಮಗೊಂಡು ಸಶಕ್ತರಾಗಿ ಮೇಲೇರುತ್ತೇವೆ. ದೇವರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಾಗ, ನಮ್ಮ ದೇಹವೂ ಆತ್ಮವೂ ಉತ್ತಮಿಕೆ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಯಾರೇ ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಪುರುಷ, ಏನೋ ಒಂದು ಸತ್ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.” ಇಂದಿನ ಕ್ಷುದ್ರ ಮತ್ತು ಅವಿಶ್ವಾಸಿ ಯುಗದವರೇ ಓರ್ವ ನೋಬೆಲ್ ಪುರಸ್ಕೃತನ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರ ಗೂಢ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಕಷ್ಟವಾಗದು, ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

ಅಂತರೀ ಗೇಲಿಯಾ ಅಮೃತ | ಬಾಹೇರೀ ಕಾಯಾ ಲಖಲಿಖಿತ ||
ಆಂತರ್ಯದಲಿ ಅಮೃತವು ತುಂಬಿದಾಗ, ದೇಹವು ಲಕಲಕಿಸುತ್ತದೆ.

ದೇವತ್ವದೊಡನೆ ಐಕ್ಯತೆಯ ಅನುಭವವೇ ಈ ಅಮೃತವು, ಅನೇಕ ಅಭಂಗಗಳು ಈ ಐಕ್ಯತೆಯ ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದೆ:

ಅನುಭವೇ ಅನುಭವ ಅವಘಾಟಿ ಸಾಧಿಲಾ |

ಏಕಚಿ ಉರಲೆ ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ನಮನಾ | ಆನಂದ ಭವನಾಮಾಜೀ ತ್ರೈಯೀ ||
ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಆಮ್ಹೀ ಜಿಂಕಿಲಾ ಸಂಸಾರಸ | ಹೋಲುನೀ ಕಿಂಕರ ವಿಶೋಬಾಚಿ ||”

—೧೩೨೪

“ಅನುಭವಗಳ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದೆ; ಕಾಯಾ ವಾಚಾ ಮನಸಾ ಒಂದಾಗಿ ಉಳಿದೆ. ನನ್ನ ಮೂರ್ಲ್ಯೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಆನಂದ ತುಂಬಿತು! ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನಾನು ವಿಠಲನ ದಾಸರಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಗೆದ್ದೆವು.”

ಲವಣ ಮೇಳವಿತಾ ಜಲೆ | ಕಾಯ ಉರಲೆ ನಿರಾಳೆ ||

ತೈಸಾ ಸಮರಸ ಜಾಲೋ | ತುಜಮಾಜೀ ಹರಪಲೋ ||

ಅಗ್ನಿಕರ್ಪುರಾಚ್ಯಾ ಮೇಳೀ | ಕಾಯಾ ಉರಳೀ ಕಾಜಳೀ ||

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಹೋತೀ | ತುರ್ಝೀ ಮಾರ್ಝೀ ಏಕ ಜ್ಯೋತೀ ||

—೨೪೪೪

“ನೀರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಕರಗಿದಾಗ ಬೇರಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದೇ? ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಲೀನವಾದೆ, ನಿನ್ನೊಳಗೆ ಕಳೆದುಹೋದೆ. ಬೆಂಕಿಯೂ ಕರ್ಪೂರವೂ ಒಂದಾದಾಗ ಮಸಿಯಲ್ಲದೆ ಉಳಿಯುವುದೇನು? ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಜ್ಯೋತಿ.”

ಅಂತರೀಚಿ ಜ್ಯೋತಿ ಪ್ರಕಾಶಲೀ ದೀಪ್ತಿ | ಮುಳೀಂಚೀ ಚಿ ಹೋತೀ ಆಚ್ಯಾದಿಲೀ ||

ತೆಥೀಚಾ ಆನಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೀ ನ ಮಾಯಸ | ಉಪಮೇತೀ ಕಾಯ ದೇವಾ ಸುಖಾ ||
ಭಾವಾಚಿ ಮಥಿಲೆ ನಿರ್ಗುಣ ಸಂಚಲೆ | ತೆ ಹೆ ಉಭೆ ಕೇಲೇ ವಿಟೀವರೀ ||

ತುಕಾಮ್ಹಣೆ ಆಮ್ಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪಂಥರೀ | ಪ್ರೇಮಾಜೀ ಚಿ ಥೋರೀ ಸಾಂಠವಣಾ ||

—೨೪೪೫

“ಮಂಕಾಗಿದ್ದ ಅಂತರಂಗದ ಜ್ಯೋತಿ ಬೆಳಗಿತು. ಈ ಅರಿವಿನ ಆನಂದವನ್ನು

ಈ ಲೋಕವೂ ಹಿಡಲಾರದಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ನಿರ್ಗುಣ ಸತ್ತ್ವವೇ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತುಕಾನುಡಿವ, ನಮಗೆ ಪಂಥರೀಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು, ಪ್ರೇಮದ ಘನತೆಯ ಕುರುಹೂ.”

ದೇಶಕಾಲ ವಸ್ತು ಭೇದ ಮಾವಳಲಾ| ಆತ್ಮ ನಿರ್ವಾಳಲಾ ವಿಶ್ವಾಕಾರಸ||
ನ ಜಾಲಾ ಪ್ರಪಂಚ ಆಹೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ| ಅಹಂ ಸೋಹಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಆಕಳಲೆ ||
ತತ್ತ್ವಮಸಿ ವಿದ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸಾಂಗ| ತೆ ಚಿ ರುಾಲಾ ಅಂಗೆ ತುಕಾ ಆತಾ ||

-೪೩೧೩

“ದೇಶಕಾಲವಸ್ತು ಭೇದಗಳು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿದೆ, ಆತ್ಮವು ವಿಶ್ವಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚವು ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವುದು. ‘ನಾನೇ ಆ ಬ್ರಹ್ಮ’ ಎಂಬುದು ಅರಿವಾಯ್ತು. “ಅದು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ” ಎಂಬ ಅರಿವು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ತುಕಾ ಇವೆಲ್ಲದರೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿದ್ದಾನೆ.”

“ನಿರಂಜನೀ ಆಮ್ನೀ ಬಾಂಧಿಯತಿ ಘರಸ| ನಿರಾಕಾರೀ ನಿರಂತರ ರಾಹಿತೋ ಆಮ್ನೀ||
ನಿರಾಭಾಸೀ ಪೂರ್ಣ ಜಾಲೋ ಸಮರಸ | ಅಖಂಡ ಐಕ್ಯಾಸ ಪಾವಲೋ ಆಮ್ನೀ||
ತುಕಾಮ್ನಣಿ ಆತಾ ನಾಹೀ ಅಹಂಕಾರ | ಜಾಲೋ ತದಾಕಾರ ನಿತ್ಯ ಶುದ್ಧ ||”

-೪೩೨೩

“ನಾನು ನಿರಂಜನದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ನಿರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದೆ. ನಿರ್ಭ್ರಾಂತಿಯಲಿ ಒಂದಾದೆ. ನಾನು ಅಖಂಡ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಈಗ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿತ್ಯ ಶುದ್ಧದೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ.”

ಬೋಲೋ ಅಬೋಲಣೆ ಮರೋನಿಯಾ ಚಿಣೆ | ಅಸೋನಿ ನಸಣೆ ಜನಿ ಆಮ್ನಾ ||
ಭೋಗೀ ತ್ಯಾಗ ಜಾಲಾ ಸಂಗೀ ಚ ಅಸಂಗ | ತೋಡಿಯೆಲೆ ಲಾಗ ಮಾಗ ದೋನ್ವೀ ||
ತುಕಾಮ್ನಣಿ ನವ್ವೆ ದಿಸತೋ ಮಿ ತೈಸಾ | ಪುಸಣೆ ತೇ ಪುಸಾ ಪಾಂಡುರಂಗಾ ||”

-೪೩೩೨

“ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾನು ಮೌನಿ. ನಾನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಜನಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದಾಗಲೂ, ನಾನಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಮುದನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಸಂಗದಲಿ ಅಸಂಗವಿದೆ. ನಾನು ಉಭಯತ್ರ ಬಂಧನಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನಾನೇನು ಕಾಣುವೆನೋ ಅದಲ್ಲ. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಪಾಂಡುರಂಗನನ್ನೇ ಕೇಳಿಕೋ.”

“ಆನಂದಾಚ್ಯಾ ಕೋಟೀ | ಸಾಂಟವಲ್ಯಾ ಆಮ್ನಾ ಪೋಟೀ ||
ಪ್ರೇಮ ಚಾಲಲಾ ಪ್ರವಾಹೋ | ನಾಮ ಓಧ ಲಾವಲಾ ಹೋ ||
ಅಖಂಡ ಖಂಡೇನಾ ಜೀವಸನ | ರಾಮಕೃಷ್ಣ ನಾರಾಯಣ ||
ಥಡೀ ಆಹಿಕ್ಯಾ ಪರತ್ರ | ತುಕಾಮ್ನಣಿ ಸಮತೀರ ||”

-೧೯೭೮

“ಅನಂತ ಆನಂದ ನನ್ನೊಳಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರೇಮದ ಹೊಳೆಯು ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ನಿನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಧುಮ್ನಿಕ್ಕುತ್ತಿದೆ. ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ-ನಾರಾಯಣರೊಡನೆ ತನ್ನ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಬದುಕು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಈ ಜಗವೂ ಆ ಜಗವೂ ಒಂದೇ ನನಗೆ.”

* * * *

೮. ತುಕಾರಾಮರ ಸಾಧನೆ

ದೈವದೆಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಲು ಮಾಡುವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಯತ್ನವೇ ಸಾಧನೆ. ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ತ್ರಿಮುಖ ಸಾಧನೆಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು ಹೇಳಿದಂತೆ, “ಸಮಗ್ರ ಯೋಗ ಸಂಯೋಜನೆ”ಯಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಗವು ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಹಠಯೋಗವು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಅಂತಃಕರಣವೂ ಆಗಿರುವ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲ ವಿಧ ಸಾಧನೆಗಳಿಗೂ ಕೀಲಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತದು. ಆದರೆ ನಿಗ್ರಹವೂ ಮತ್ತು ಕ್ರಮ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯ. ಆತ್ಮದ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ದೇಹವೂ ಮನಸ್ಸೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧೀನಗೊಂಡಾಗಲೇ ಸಾಧನೆಯು ಸರಿಯಾಗಬಲ್ಲದು. ತುಕಾರಾಮರ ಸಾಧನೆಗೆ ಇದೆಲ್ಲದರ ಅರಿವೂ ಇತ್ತು.

ತಪಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನಾನಿ ಕ್ರಿಯಾಯೋಗಃ |

ಎಂದಿದ್ದನು ಪಾತಂಜಲಿ. ತಮ್ಮ ಪೂರ್ಣ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮದ ಸತ್ತಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತುಕಾರಾಮರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಸಾಧಾರಣ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರ ಏಕೈಕ ಆಧಾರವೂ ಆಶ್ರಯವೂ ಮನೆದೇವರಾದ ವಿಠಲನಾದನು. ವಿಠಲನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗುವುದೊಂದೇ ದಾರಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ತುಕಾರಾಮರು ಭಾಮಗಿರಿಯ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸೆಂದು ದೈವಕ್ಕೆ ಸವಾಲೆಸೆದು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಕಳೆದರು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ನಮಗೀಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದೂ ಇದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಂಥ ತಪಸ್ಸನ್ನು, ಈ ಸಲ ಹದಿಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ, ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂದರ್ಭವು, ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ, ಅವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರಾಯಣಿಗೆ ಎಸೆಯಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಒದಗಿತು. ಇಷ್ಟರ ಹೊರತು, ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ದೈಹಿಕ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ.

ಅವರ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯದ ಕುರಿತೂ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ

ತೆರಳಿ ಗೀತೆ, ಭಾಗವತ, ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಅನುಭವಾಮೃತಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತರ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮನದುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೀತೆ-ಭಾಗವತಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರ ಸಾಂಗತ್ಯ ವನ್ನುಳಿದು ಬೇರೇನೂ ಅವರು ಬೇಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಭಾವೈಕ್ಯ ಹೊಂದುತ್ತ ಕಳೆದ ಕಾಲವೇ ಅಮೂಲ್ಯವೆಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು: ಆದರೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಶಯವನ್ನು ಅವರು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. “ಸಮಷ್ಟಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೇ” ಎಂದು ಅವರ ಆದರ್ಶವಾಗಿತ್ತು.

ದೇಹವನ್ನು ದೇವರ ಗುಡಿಯೆಂದು ಕಂಡ ಅವರು ಅಂತರಂಗ-ಬಹಿರಂಗ ಗಳೆರಡನ್ನೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕಠಿಣ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಾಪಸಿಕ ಸ್ವ-ನಿರಾಕರಣೆ ಮಾಡಬೇಕಿಲ್ಲ. ಹಿತಮಿತವಾದ ಸುಖಾನುಭವ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆಯುಳ್ಳ ಆತ್ಮ ಸಂಯಮವಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

ವಿಧೀನೇ ಸೇವನಃ | ವಿಷಯ ತ್ಯಾಗತೇ ಸಮಾನ ||

ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮ ದೇವ ಚಿತ್ತೀ | ಆದಿ ಅದಸಾನ ಅಂತೀ ||

ಬಹು ಅತಿಶಯ ಚೋಟಾ | ತರ್ಕೇ ಹೋತೀ ಬಹು ವಾಟಾ ||

ತುಕಾವುಣೆ ಭಾವೆ | ಕೃಪಾ ಕರೀಜೀತೇ ದೇವೇ ||

-೩೧೬

“ವಿಧಿಬದ್ಧ ಸುಖಾನುಭವವೂ ವಿಷಯ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಮುಖ್ಯವೆಂದರೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಅವನು ನೆಲೆಸಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಅತಿಶಯವೂ ವ್ಯರ್ಥ. ಇದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದೂ ಸಹ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅವನ ಕೈಗೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು.”

ತುಕಾರಾಮರ ಅಣ್ಣನಾದ ಸಾವ್‌ಜೀಯು ಸಂಸಾರದೆಡೆಗೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಹೊಂದಿ ಮನೆಯನ್ನೂ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಹೋದರು. ಆದರೆ ತುಕಾರಾಮರು ಎರಡು ಬಾರಿ ಮದುವೆಯಾದರು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರು- ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯನಾದ ನಾರಾಯಣನು ಅವರು ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೊರೆದನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಆಗ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ನಲವತ್ತರ ನಂತರದ ಆಸುಪಾಸು. ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳವಳಪಡದೆ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ, ಜೀಜಾಬಾಯಿಯ ಸಿಟ್ಟು ಸೆಡವುಗಳನ್ನು ಹರ್ಷಚಿತ್ತದಿಂದಲೇ ಸೈರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಟುಂಬವೂ, ತನ್ನೊಡನೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತಾಳದ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಪಂಚವೂ ತುಕಾರಾಮರ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತೊಡಕುಗಳಾಗಿರದೆ ಸಹಾಯಸಂಪತ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು.

“ಶೇವಿಲೆ ಅನಂತೇ ತೈಸೇಂಚಿ ರಾಹಾವೆ | ಚಿತ್ರೀ ಅಸೂ ದ್ಯಾವೆ ಸಮಾಧಾನಸ||”

“ಭಗವಂತನಿಟ್ಟಂತೆ ಇರು, ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿ ಮನದಲ್ಲಿ.” ಇದು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಷಧ. ಅವರೆಂದರು:

“ಐಸಾ ಘೇಯೀ ಕಾ ರೇ ಸನ್ಯಾಸ | ಕರೀ ಸಂಕಲ್ಪಾಚಾ ನ್ಯಾಸಸ||

ಭಗ ತೂ ರಾಹೇ ಭಲತೇ ತಾಯೀ | ಜನೀ ವನೀ ಭೋಯೀ ||

ತೋಡೀ ಜಾಣವೇಚೀ ಕಳಾ | ಹೋಯೀ ವೃತ್ತೀಸೀ ವೇಗಳಾ ||

ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ನಭಾ | ಹೋಯೀ ಆಮುಚಾ ಹೀ ಭಾಗಾ ||”

—೨೯೫೨

“ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ ಹೀಗೆ: ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರೆ. ಆಗ ನೀನು ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಇರಬಲ್ಲೆ. ಜನರ ನಡುವೆಯೂ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ. ಎಲ್ಲ ಬಲ್ಲನೆಂಬ ಪೊಳ್ಳು ಜಂಭವನ್ನು ತೋರೆ. ಮನದ ಹುಚ್ಚಾಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೋ. ತುಕಾ ನುಡಿವ— ತುಭ್ರ ಆಕಾಶದಂತಿರು— ಚಲಿಸುವ ಮೋಡಗಳಿಂದ ವಿಚಲಿತಗೊಳ್ಳದಂತೆ— ನೀರಿನೊಳಗೆ ತಾವರೆಲೆಯಂತೆ.”

ಭಕ್ತರೂ ಪರಮಾರ್ಥಿಯೂ ಆದ ತುಕಾರಾಮರೂ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಭೋಳೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ವಿಠಲನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಚಿತ್ತವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರಿಗೂ ಅವರ ಸಲಹೆ ಹೀಗಿತ್ತು:

“ಸಾಧಕಾಚಿ ದಶಾ ಉದಾಸ ಅಸಾವೀ | ಉಪಾಧಿ ನಸಾವೀ ಅಂತರ್ಬಹೀ ||”

“ಸಾಧಕನು ನಿರಾಸಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು, ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳೆರಡಲ್ಲೂ.”

ಆದರೆ ಇದೊಂದು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಲ್ಡ್ರಿಕ್ ಹಕ್ಸ್ಲೀ ಯಾವುದನ್ನು ‘ದಿವ್ಯ ನಿರಾಸಕ್ತಿ’ ಎಂದನೋ ಅದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿರುವಂಥ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಚಾರಗಳೆಡೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಹರಿಯುವಂಥ ಚಿತ್ತ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ತುಕಾರಾಮರೂ ಬೇರೆಲ್ಲರಂತೆ ಲೌಕಿಕವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೊಬ್ಬ ‘ವಣೀ’ಯಾಗಿದ್ದು ಬದುಕಿನ ಲೌಕಿಕವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಠಲನೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲೂ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ— ತಾನೊಬ್ಬ ವಣೀ ಎಂದೂ, ಮುಕ್ತಿ-ಮೋಕ್ಷಗಳಂಥ ವರಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಲು ತಾನೇನು ಸಾಧಾರಣ ಭಕ್ತನಲ್ಲವೆಂದೂ. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರರ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ— “ನನ್ನ ಹೃದಯ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಾಡಲಿ ಬಿಡು, ನೀನು— ನೀನಷ್ಟೇ ಬೇಕೆಂದು. ನಿನ್ನನ್ನೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೆನ್ನಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ

ಎಷ್ಟು ಉಳಿಯಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಸು, ದೇವ.”

ಹೆ ಚಿ ದಾನ ದೇಗಾ ದೇವಾ | ತರುಣಾ ವಿಸಸರ ನ ಹ್ವಾವಾ ||

ಗುಣ ಗಾಕನ ಆವಡೀ | ಹೆ ಚಿ ಮಾರಿಫು ಸರ್ವ ಜೋಡೀ ||

ನ ಲಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಆಣೆ ಸಂಪದಾ | ಸಂತಸಂಗ ದೇಕು ಸದಾ ||

ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಗರ್ಭವಾಸೀ | ಸುಖಿ ಘಾಲಾವೆ ಆಮ್ಹಾಸೀ ||

—೨೩೦೬

“ದೇವಾ, ಈ ವರವನ್ನಷ್ಟೇ ನೀಡೆನಗೆ: ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಮರೆಯದಂತೆ. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳ ಗಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ. ನಾನಿಷ್ಟೆ ಬೇಡುವುದು. ನನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಬೇಡ, ಸಂಪತ್ತು ಬೇಡ. ಸದಾ ಸಂತರ ಸಂಗ ನೀಡು, ತುಕಾ ನುಡಿವ, ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕಳುಹಿಸು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಭವಾಸಿಯಾಗಲು; ನಾನು ಬರುವೆ.”

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಜನರೊಪ್ಪುವ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನೇನು ಈ ನುಡಿಗಳು ಬಿಂಬಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಭೂವೈಕುಂಠವಾಗಿತ್ತು— ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ್ರಮಶಿಕ್ಷಣದ ಶಾಲೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರ ಭಕ್ತಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆಚಾರಗಳ ರೂಪ ತಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ, ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಬಹುದಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗಿಂತ, ಕುಣುಬಿ(ರೈತ)ಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಂಗವು ಅದನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ—

ಕಾಸಿಯಾನೇ ಪೂಜಾ ಕರೂ ಕೇಶಿರಾಜಾ | ಹಾ ಚಿ ಸಂದೇಹ ಮಾರುಣಾ ಘೇಡೀ ಆತಾ||

ಉದಕೇ ನ್ನಾಣೂ ತರೀ ಸ್ವರೂಪ ತೇ ತುರು | ತೇ ಥೇ ಕಾಯ ಮಾರು ವೇ ಚೀ ದೇವಾ ||

ಗಂಧಾಚಾ ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾಚಾ ಪರಿಮಳ | ತೆಥೆ ಮೀ ದುರ್ಬಳ ಕಾಯಾ ಕರೂ ||

ಫಳದಾತಾ ತೂಚ ತಾಂಬೋಲ ಅಕ್ಷತಾ | ತರೀ ಕಾಯಸ ಆತಾ ವಾಹೋ ತುಜ ||

ವಾಹೋ ದಕ್ಷಿಣಾ ಜರೀ ಧಾತು ನಾರಾಯಣ | ಬ್ರಹ್ಮ ತೇ ಚಿ ಅನ್ನ ದುಜಿ ಕಾಕು ||

ಗಾತಾ ತೂ ಓಂಕಾರ ಟಾಳೀ ನಾದೇಶ್ವರ | ನಾಚಾವಯಾ ಧಾರ ನಾಹೀ ಕೊಡ ||

ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಮಜ ಅವಧೆ ತುರು ನಾಮಸ | ಧೂಪ ದೀಪ ರಾಮಕೃಷ್ಣಹರಿ ||

—೧೨೨೯

ಇಂಥ ರೀತಿಯ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕರು ಅನೇಕರು; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಒಳಗಿನ ಅರ್ಥ ಅದರ ಪಾಲಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ

ಪೂಜೆಯೆಂದರೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮೀಯಿಸುವುದು, ಗಂಧ ಪೂಸುವುದು, ಧೂಪ-ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದು, ಆರತಿ ಬೆಳಗುವುದು, ಹಣ್ಣು-ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಅಕ್ಷತೆ ಹಾಕುವುದು, ಮಂತ್ರ ಹೇಳುವುದು, ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುತ್ತ ವಿಗ್ರಹದೆದುರು ನರ್ತಿಸುವುದು. ಪೂಜೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದ್ರವ್ಯವೂ ದೈವವೊಂದು ರೂಪವೇ ಎಂದು ಕಂಡ ಅವರಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವುದೇ ಒಂದು ಗೊಂದಲವಾಗಿತ್ತು. “ಜಲವೆಂದರೆ ದೈವ; ಇನ್ನು ದೈವವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮೀಯಿಸಲಿ? ಹೂವುಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಮಳ ನೀನೇ, ನೀನೇ ಧೂಪದ ಸುಗಂಧ; ನೀನೇ ಕೊಟ್ಟವ ಈ ಹಣ್ಣು, ಎಲೆ, ಅಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು; ಈ ನಾಣ್ಯಗಳೊಳಗೆ ಲೋಹ ನೀನೇ; ಓಂಕಾರವೇ ನೀನು; ನೀನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನರ್ತಿಸಲಿ? ನನಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ರಾಮಕೃಷ್ಣಹರಿಯ ನಾಮದಲ್ಲೇ” ಎಂದು ನುಡಿವ ತುಕಾ, “ದೀಪವೂ ಧೂಪವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನೊಬ್ಬನೆ.”

ದೇವ ಜವಳೇ ಅಂತರೇ | ಭೇಟೀ ನಾಹೀ ಜನ್ಮವರೀ ||

ಎಂದರು ಸಮರ್ಥರಾಮದಾಸರು. ದೇವರನ್ನು ಬಾಹ್ಯದಲಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಸುಲಭ. ಅಂತರಂಗದಲಿ ಆರಾಧಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳು, ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಸಂಗೀತ-ನೃತ್ಯಗಳು, ದೀಪಾಲಂಕಾರವೂ ಓಲಗವೂ ಎಲ್ಲ ಇರುವುದು ಹೀಗೆಂದೇ. ತುಕಾರಾಮರು ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಂಡು ಕೇಳುವರು:

“ಕೈಸೀ ಕರೂ ತುರಿಯೇ ಸೇವಾ | ಐಸೇ ಸಾಂಗಾವೇ ಜೇ ದೇವಾ ||

ಕೈಸಾ ಆಣೂ ಅನುಭವಾ | ಹೋಷೀ ಶಾವಾ ಕೈಶಾಪರೀ ||

ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟ ಮಾರ್ಘ ಮನ | ನೇಣೆ ಜಪ ತಪ ಅನುಷ್ಠಾನ ||

ನಾಹೀ ಇಂದ್ರಿಯಾಂಸಿ ದಮನ | ನವ್ವೆ ಮನ ಏಕವಿಧಸ ||

ನೇಣೆ ಯಾತೀಚಾ ಆಚಾರಸ | ನೇಣೇ ಭಕ್ತೀಚಾ ವಿಚಾರಸ ||

ಮಜ ನಾಹೀ ಸಂತಾಂಚಾ ಆಧಾರಸ | ನಾಹೀ ಸ್ಥಿರ ಬುದ್ಧೀ ಮಾರಿಯೇ ||

ನ ಸುಟಿ ಮಾಯಾಚಾಳಸ | ನಾಹೀ ವೈರಾಗ್ಯಾಂಚಿ ಬಳ ||

ನ ಜಿಕವತೀ ಸಬಳ | ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಶರೀರೀ ||

ಆತಾ ರಾಖಿ ಕೈಸೆ ತರೀ | ಮಜ ನ್ನಪೇಕ್ಷಾವೆ ಹರೀ ||

ತುರಿಯೇ ಬ್ರಿದೆ ಚರಾಚರೀ | ತೈಸೀ ಸಾಚಿ ಕರೀ ತುಕಾಷ್ಟಾಣೆ ||

-೪೪೨೪

“ದೇವಾ, ಹೇಳು ಹೇಗೆ ಪೂಜಿಸಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು? ಹೇಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು? ಹೇಗೆ ಪಡೆಯಲಿ ನಿನ್ನರಿವು? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವು ಜಪ-ತಪ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು. ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸದಾದೆ.

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲಿಸದಾದೆ. ನನಗೆ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯುವು. ಭಕ್ತಿಯ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯದು. ನನಗೆ ಸಂತರ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿ ಸ್ಥಿರವಿಲ್ಲ. ಭ್ರಮೆಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನೊಳಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕಾಪಾಡು, ಹರಿ, ಚರಾಚರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಸತ್ಕೀರ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ.”

ತುಕಾರಾಮರು ತೀವ್ರ ನಿಷ್ಠುರಿ. ಇಂಥ ಪಾಪಂಡಿ ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಸೈಯೆಂದರು.

“ದೇವ ಜೋಡೆ ತೇ ಕರಾವೇ ಅಧರ್ಮಸ | ಅಂತರೇ ತೆ ಕರ್ಮ ನಾ ಚರಾವೇ ||”

“ದೈವವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದಾದರೆ ಅಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ತೊರೆ!” ಅದರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ತನ್ನೊಳಗಿನ ಮೇಲೆ. ದೇಹವು ಅಹಮಿನ ಕೋಟೆ. ಅದರ ದಮನವೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಲೇಶದ ಬಹು ಕ್ಲಿಷ್ಟಾಂಶ. ತುಕಾರಾಮರು ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಗೆಲ್ಲುವ ಮೂಲಭೂತ ಗೆಲುವಿನ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದರು. ಅವರ ಅಭಂಗಗಳ ಕೆಲವೇ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಾಕು ಇದನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸಲು. ಅವರ ಆದರ್ಶವೆಲ್ಲ ಭಕ್ತರಿಂದ ಬಂದದ್ದು:

“ಭಕ್ತ ಐಸೇ ಚಾಣಾ ಚಿ ದೇಹೀ ಉದಾಸ | ಗೇಲೇ ಆಶಾಪಾಶಾ ನಿವಾರೂನಿ ||

ವಿಷಯ ತೋ ತ್ಯಾಂಚಾ ಚಾಲಾ ನಾರಾಯಣ | ನಾವಡೆ ಧನ ಜನ ಮಾತಾಪಿತಾ ||

ನಿರ್ವಾಣೇ ಗೋವಿಂದ ಆಸೆ ಮಾರ್ಘ ಪುಥೆ | ಕಾಹೀ ನ ಸಾಂಕಡೆ ಪಡೋ ನೇದೀ ||

ತುಕಾಷ್ಟಾಣೆ ಸತ್ಯ ಕರ್ಮಾ ಹ್ವಾವೆ ಸಾಹ್ಯೆ | ಘಾತಲಿಯಾ ಭಯೆ ನರ್ಕಾಚಾಣೆ ||”

“ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರು ದೇಹದಡೆಗೆ ಉದಾಸೀನರು. ಮತ್ತು ಆಸೆಗಳ ಪಾಶವನ್ನು ಮೀರಿದವರು. ನಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗಾಸಕ್ತಿ. ಅವನಲ್ಲದೆ ಅವರಿಗೆ ಧನ-ಜನ-ಮಾತಾ-ಪಿತರಲ್ಲಿ ಸಹ ಮೋಹವಿಲ್ಲ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಗೋವಿಂದನೇ ಅವರ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ. ಬೇರಾವ ಸಂಕೋಲೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡಲಾರದು. ತುಕಾ ನುಡಿವ, ಹೀಗಾಗಲು ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಕರ್ಮಗಳೇ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಭಯವು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ನರಕವೇ ಗತಿ.”

ಆದ್ದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮರು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ:

“ದೇವಾ ಆತಾ ಐಸಾ ಕರೀ ಉಪಾಕಾರ | ದೇಹಾ ಚಾ ವಿಸರ ಪಾಡೀ ಮಜ ||

ತರೀಚಿ ಹಾ ಜೀವ ಸುಖ ಪಾವೆ ಮಾರ್ಘಾ | ಬರೆ ಕೇಶೀರಾಚಾ ಕಳೋ ಆಲೆ ||

ಶಾದ ದೇಈ ಚಿತ್ತಾ ರಾಖಿ ಪಾಯಾ ಪಾಶೀ | ಸರಳ ವೃತ್ತೀಸೀ ಅಖಂಡಿತ ||

ಆಸ ಭಯ ಚಿಂತಾ ಲಾಜ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ | ತೋಡಾ

ವಾ ಸಂಬಂಧ ಯಾಂಚಾ ಮಾರುಾ ||

ಮಾಗಣೆ ತೇ ಏಕ ಹೇಚಿ ಆಹೆ ಆತಾ | ನಾಮ ಮುಖೀ ಸಂತಸಸಂಗ ದೇಈ ||

ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ನಕೋ ದರಪಂಗ ದೇವಾ | ಘೇಈ ಮಾರ್ಪೀ ದೇವಾ ಭಾವಶುದ್ಧಃ ||”

“ದೇವಾ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಉಪಕಾರ ಮಾಡು; ನನ್ನ ದೇಹದರಿವು ಇಲ್ಲದಂತೆ...

ಆಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸುಖ. ನನ್ನೆಲ್ಲ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ನೀಡು. ಆಸೆ, ಭಯ, ಚಿಂತೆ, ಲಜ್ಜೆ, ಕಾಮ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧಗಳೊಡನೆ ನನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವಂತೆ ಮಾಡು... ತುಕಾನುಡಿವ, ಸಾಕಿನ್ನು ಆಡಂಬರ' ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಿಂದಿರಲಿ ನನ್ನ ಸೇವೆ.”

ಈ ಭಾವ ತೀವ್ರ ಮೊರೆಯನ್ನು ದೇವರು ಆಲಿಸಲಾಗಿ ತುಕಾರಾಮರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯಿತು. ತನ್ನ ದೇಹದ ಸಾವಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅವರು. ಅವರ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕರಾದರು, ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಿಯಾದರು. ಮಹಾನ್ ಆಗಲು ಬಯಸಲಿಲ್ಲ ಅವರು, ಅಣುವಿಗಿಂತ ಅಲ್ಪವಾಗಲು ಬಯಸಿದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿದರು.

“ಅಣೋರಣೇಯಾ ಧೋಕಡಾ | ತುಕಾ ಆಕಾಶಾ ಏವಡಾ ||”

ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳ ಸಾರವೆಂದರೆ ದೇಹಾಭಿಮಾನದ ತ್ಯಾಗ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದು ಕಾಣುವುದು:

‘ಅವಘ್ಯಾ ಸಾಧನಾಂಚಿ ಸಾರ | ನ ಲಗೆ ಘಾರ ಶೋಧಾವೆ |

ತುಕಾಷ್ಟುಣೆ ಲಟಿಕೆ ಪಾಹೇ | ಸಾಡೀ ದೇಹ ಅಭಿಮಾನ ||

ಮತ್ತು ಇಂಥ ಸಾಧನೆಯ ಕುರುಹು ಎಂದರೆ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದರಿಂದಲೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕಾಲ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವ ಸಮಾಧಾನವೇ ಆಗಿದೆ:

“...ಚಿತ್ತ ಸಮಾಧಾನ ಖೋಣ ತ್ಯಾಚೀ ||

ಸರ್ವಕಾಲ ಹಾ ಚಿ ಕರಣೆ ವಿಚಾರ | ವಿವೇಕೀ ಸಾದರ ಆತ್ಮತ್ವಾಚಿ ||”

* * * *

೯. ತುಕಾರಾಮರ ಮಹತ್ವ

“ಪವಿತ್ರ ತೇ ಕುಳ ಪಾವನ ತೋ ದೇಶಃ | ಜೇಥೇ ಹರೀಚಿ ದಾಸ ಜನ್ಮಾ ಘೇತೀ ||

“ಹರಿಭಕ್ತರು ಜನ್ಮ ತಾಳುವಂಥ ಕುಲವು ಪವಿತ್ರ, ದೇಶವು ಪಾವನ.” ಎಲ್ಲ ದೇಶಕಾಲಗಳ ಸಂತರ ವಿಚಾರ ಹೇಳುತ್ತ ಸ್ವತಃ ತುಕಾರಾಮರೇ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮೂರು ಶತಕಗಳ ಅನಂತರವೂ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಅವರ ತವರ ತೊಟ್ಟಿನಿನಾಚೆಗೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಭಜನೆಗಳಲ್ಲೂ ಹರಿಕಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಅದರ ಅಭಂಗಗಳು ಹಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ರೇಡಿಯೋದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ; ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಲ್ಲದ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ರೆ. ಆಬ್ಬೊಟ್ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಕ್ಸಿಕಾಲ್‌ರಂಥ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕರು ಮಾಡಿದ ತುಕಾರಾಮರ ಶ್ಲಾಘನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತ ಧೈಯನಿಷ್ಠರೋ ಅಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಶೀಲರೂ ಆಗಿದ್ದ, ದೇಹುಗ್ರಾಮದ ಒಬ್ಬ ಸಂತನ ಕುರಿತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಪ್ರಶಂಸೆಯೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ. ಜಸ್ಪಿನ್ ಈ.ಆಬ್ಬೊಟ್ (ಮಹಿಪತಿಯು ಬರೆದ ‘ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನ’ವನ್ನು ಆಂಗ್ಲಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ್ದರು.) ಹೀಗೆ ಬರೆದರು: “ತುಕಾರಾಮರ ಜೀವನವು ಮಾನವೀಯ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ನೀತಿವಂತನಿಗೆ ಆಹಾರ, ಉದಾತ್ತ ಭಾವಜೀವಿಗೆ ಸಲಹೆಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಬದುಕಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ.” ನೆಲ್ಸನ್ ಫ್ರೇಜರ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ: “ತುಕಾರಾಮರು ತಮ್ಮ ನುಡಿಗಳಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆಶಯ-ಸಂಘರ್ಷ-ಭಾವೈಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂವೇದನೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾವೆಂದುಕೊಂಡಂತೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮರಾಠಾ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೂ ಸತ್ತಕ್ಕೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮರಾಠರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಅರ್ಥಹೀನವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಮಹಾನ್ ಶಿವಾಜಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತಿದ್ದ ಉದಾತ್ತತೆಯಿಂದ

ವಂಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ, ಏಕನಾಥೀ ಭಾಗವತ ಮತ್ತು ತುಕಾರಾಮರ ಗಾಥಾ- ಇವು ಪೇಶ್ವಾಗಳ ಮತ್ತು ಭತ್ತಪತಿಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಸೈನಿಕ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೂ ಎಂದೋ ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ ಬಾಳಿವೆ.

ತುಕಾರಾಮನೇ ನಾಶವಂತ ಹೆ ಸರಳ | ಆಶವೆ ಗೋಪಾಲ ತೇಂಚಿ ಹಿತ ||

‘ವಂಶಗಳ, ರಾಜ್ಯಗಳ ವೈಭವಗಳು ನೆರಳುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿಜವಲ್ಲ’ ಎಂಬುದು ಸಾಬೀತಾದ ಸತ್ಯ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಆಹಾರದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬಾಳಲಾರನು.

‘ಕಾಯಾ ವಾನೂ ಹೆ ಸಂತಾಂಚಿ ಉಪಕಾರಃ | ಆಮ್ನಾ ನಿರಂತರ ಜಾಗವೀಡಿ ||’

ಸಂತರು ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಹೇಗೆಂದು ಹೇಳಲಿ? ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ತುಕಾರಾಮರು.

‘ವೆರೈಟೀಸ್ ಆಫ್ ರೆಲೀಜಿಯಸ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪೀರಿಯನ್ಸ್’ (ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅನುಭವಗಳು) ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಲಿಯಂ ಜೇಮ್ಸ್ ಅವರು, ತಮ್ಮ ‘ಸಂತತ್ವದ ಮೌಲ್ಯ’ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಉಪಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾರೆ: “ಸಾಮಾನ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಆಗ, ‘ಒಟ್ಟಾರೆ’... ವಾಸ್ತವಿಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ಅನುಭವಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಅದರ ಘನತೆವೆತ್ತ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇರಗೊಡೋಣ. ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಸಂತತ್ವದ ಗುಣಸಮೂಹವೂ ವಿಶ್ವದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಹಾನ್ ಸಂತರು ತಕ್ಷಣ ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದರು; ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕವರು ಕಡೇಪಕ್ಷ ಅಗ್ರಗಾಮಿಗಳೋ, ಅಥವಾ ಮುನ್ನೂಚಕರೋ, ಅಥವಾ ಮುಂಬರುವ ಉತ್ತಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳೋ, ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡಲಿರುವ ಕಿಣ್ಣುಗಳೋ ಆದರು. ಸಂತರಾಗಿರೋಣ ಬನ್ನಿ, ಇರಬಹುದಾದರೆ. ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ನಾವು ಯಶಸ್ವಿ ಯಾಗುತ್ತೇವೋ ಬಿಡುತ್ತೇವೋ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪರಮ ಪಿತನ (ಭಗವಂತನ) ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭವನಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ತಾವೇ ತನ್ನ ರೀತಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯ ಮತ್ತು ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೋ ಅದಕ್ಕೆ- ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವಷ್ಟು ಸಂತತ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.”

ಆದ್ದರಿಂದ ತುಕಾರಾಮರು ಘೋಷಿಸಿದರು:

“ಅಧಿಕಾರ ತೈಸಾ ಕರೂ ಉಪದೇಶಃ ||”

“ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ, ಅವರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ.” ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ಉಪದೇಶವನ್ನಾಗಲೀ

ಅವರು ಬೋಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಅವರ ಗಾಥಾ ಅನೇಕ ದನಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬದುಕಿಗೂ ಅನೇಕ ಮುಖಗಳಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಬೆಳಕು ಅವರ ಎಲ್ಲ ನುಡಿಗಳಲ್ಲೂ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲೂ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಈ ಐದು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು:

“ವಿಶ್ವಾಸ, ಅಭಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸ್ಪೈರ್ಸ್, ಸಹಿಷ್ಣುತೆ.”

* * * *